Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 202 (14222) | 1973 оной августын 28, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ТАРЯАГАА ХУРЯАЖА ЭХИЛБЭ

ХЯАГТА. Манай штатна бэшэ корреспондент Ц. Бабушеев иигэжэ дам жуулба: *Жэл бүри ороохо тарьянай тогтууритай баян ургаса хуряажа, республика доторoo нэгэнтэ бэшэ суурхаhан «Родина» колхоз эдеэшэhэн шэниисэеэ түүбэрилэн сабшажа захалба. Тиигэжэ таряа хадалгын эхи татаhан 1 отделениин комбайнер Дмитрий Кириллов 10 гектарай шэниисэ сабшажа, түрүүшын баалниудые жэрылгэбэ. Харин II отделенидэ комбайнернууд Анатолий Андреев, Михаил Степанов гэгшэд мүн лэ ешмээн хадажа эхилбэ.*

Байгша ондо тус ажахын агрегат бүхэн 330 гектарай таряа унагааха даабаритай юм. Тиин колхозой түрүү комбайнернууд Иван Емельянов Ефим Кузьмин хоёр хуряалгын хаhа соо тус бүрeэ 5 мянган центнер ороohо сохихо уялга абаа. Харин Анатолий Андреев 600 гектарай таряа сабшажа унагааха зорилготой.

БҮХЫ ХҮСЭЕЭ — ҮБЬЭНДЭ

...ҮСЭ ШАДАЛАА ...ЛСҮҮЛЭН... ЭЙБДИ

...нтынгээ адууhа малда ...дам хүрэхэ үбhэ тэжээл ...дхэхэ зорилгоор Хориин ...хозой механизаторнууд, ...шад болон бусад мэргэ...эд шадал соогоо орол... байна.

...вхозоймнай гурбан от...енидэ тэжээл бэлэдхэлгэ...адэ үдэрнүүдтэ хамта ...ээ 17 звено ажаллана. ...и отделенидэмнай 8 ...о, 2-дохи отделенидэ... 2. гурбадахи отделени...ай 7 звено юм.

...рбээ түсэбэй ёhoор 23 ...ан центнер үбhэ тэжээл ...хэ түсэбтэй hаа, му...орёод мянган центнер ... сабшагдажа, hүрилэг... байна.

...hэ тэжээл бэлэдхэхын...ажуугаар шэмэтэ тэ... силос дараха асуудал...э анхарал хандуулна... Үбhэ хуряалгын хүдэл...ин эхилhэнhээ хойшо ...о хүра гэлтэгүй, хамга ...э 500 гаран тонно си...элдэгдэод байна. Си... даралгада гол түлэб ...руза хэрэглэгдэнэ.

...hэ тэжээл бэлдэлгын ...энhээ хойшо совхозой ...енинүүдэй звено бүхэн...hэнэй шанар шалгаха ...ар тусхай ажал хэгдэнэ. ...о бүхэндэ арадай хинал... бүлэгэй гэшүүд табиг...ай. Тэдэнэр сабшагда... хуряагдаhан үбhэнэй ...р шалгаха талаар ехэ ...хэнэ. Мүнөө үедэ со...hон үбhэнэй шанар ...алгада арадай хинал... бүлэгэй олон гэшүүд ха...лсана. Энэ хүдэлмэ... совхозой арадай хинал... гол бүлэгэй түрүүлэгшэ ...С. Цыбикжапова хүтэлбэ...э. Үбhэнэй шанар шал... ажалда хиналтын бүлэ... гэшүүд — агрономууд ...итэйгээр хабаадалсана. ...эр мүнөө үедэ сомогдо...уринүүдые шалгалсажа ...на.

...эжээл бэлдэлгэ дээрэ хү...шэдые хэрэгтэй бүхы ...ээр хангаха асуудалда ...озой партийна, профсо... организацинууд саг үр...эо анхаралаа табижа бай...

...hэнэй звенонууд дээ...р медицинскэ хүдэлмэри...эдhээ гадна, автолавка ...ургэлжэ ябажа байдаг. ...отребсоюзай зүгhөө та...алан автолавка үбhэ...тэ хэрэгтэй эд бараа ша...л hаа ехээр абаашахые ...лдодог байна.

...hэнэй звенонуудта хү...ишэдтэ үдэртөө 3 дахин ...уун эдеэ хоол бэлдэгдэ... байдаг. Тэдэнэртэ үдэр ...н мяха, саахар, хартааб... хилээмэн эльгээгдэжэ ...аг. Улаан-Үдэ хотоhоо, ...н аймагай түбhөө ерэhэн ...нүүд эдеэ хоолоор, хэрэг...пумэнүүдээр хүсэд хан...адаг байна.

...эжээл бэлдхэлгэ дээрэ ...алажа байhан хүн бүхэн ...тынгээ малда шадаал hаа ...р үбhэ сабшахые ща...о hайнтайгаар соможо аба...е оролдоно.

В. ЦЫРЕНОВ,
Хориин совхозой парткомой секретарь.

ҮДЭРЬӨӨ ҮДЭРТЭ ЭРШЭТЭЙГЭЭР...

Нинтынгээ адууhа малда хүсэд хүрэхөөр үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ, даалгагдаhан сабшалангаа хуряажа дүүргэhэн «Мир» колхозой механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ силос дараха ээлжээтэ хүдэлмэреэ түлэг ябуулжа захалба. Мүнөө Харабусунай малай гүүртын дэргэдэхи кукурузын поли дээрэ силосэй ургамалнуудые хуряаха 4 комбайн hаадгүй хүдэлгэгдэнэ.

— Байгша ондо ургаса яhала hайнаар ургаа. Гектарай 140—150 центнер кукурузын ногоон эшэ набша хуряагдана. Һүүлэй дүнгөөр 300 тонно силос дарагдаа. Түрүүшын хюруугай унахаhаа урид кукурузаяа хуряажа үрдихын тула нилээд оролдонобди, — гэжэ комбайнер Б. Цымбылов хөөрэнэ.

Хүнэй зэргэ үндэрөөр ургаhан кукурузынь эшэ набшые «Трансельхозтехника» предприятиин 7 автомашина кузоваараа дүүрэтэр ашаад, 800 тонно силосэй багтаха ехэ нүхэн соо таhалгаряагүй абаашажа буулгана. Тэрэниинь хоёр хүндэ трактор нягтаруулан дарана.

Шэмэтэ тэжээл болохо кукуруза хуряалгада трактористнууд С. Бадмаев, В. Улзытуев, комбайнернууд Б. Цыренов, Д. Романов, Б. Цымбылов, В. Межиков гэгшэд үдэр бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэжэ эрхимлэнэ. Тиигэжэ силос дараха хүдэлмэри үдэрhөө үдэртэ улам эршэдэнэ.

А. ЕЛИСЕЕВ.
Зэдын аймаг.

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 63 наhатай Бальжи Жалсанович Дансорунов Дымбрыл Цырендоржиевна hамгантаяа суг луговодоор 10 жэлдэ ажаллажа ябана. Тэдэнэр 190 гектар сабшалан hайжаруулжа, жэл бүри уhалжа, үтэгжүүлжэ, гектар бүриhөөнь 30—40 центнер үбhэ сабшажа абана.

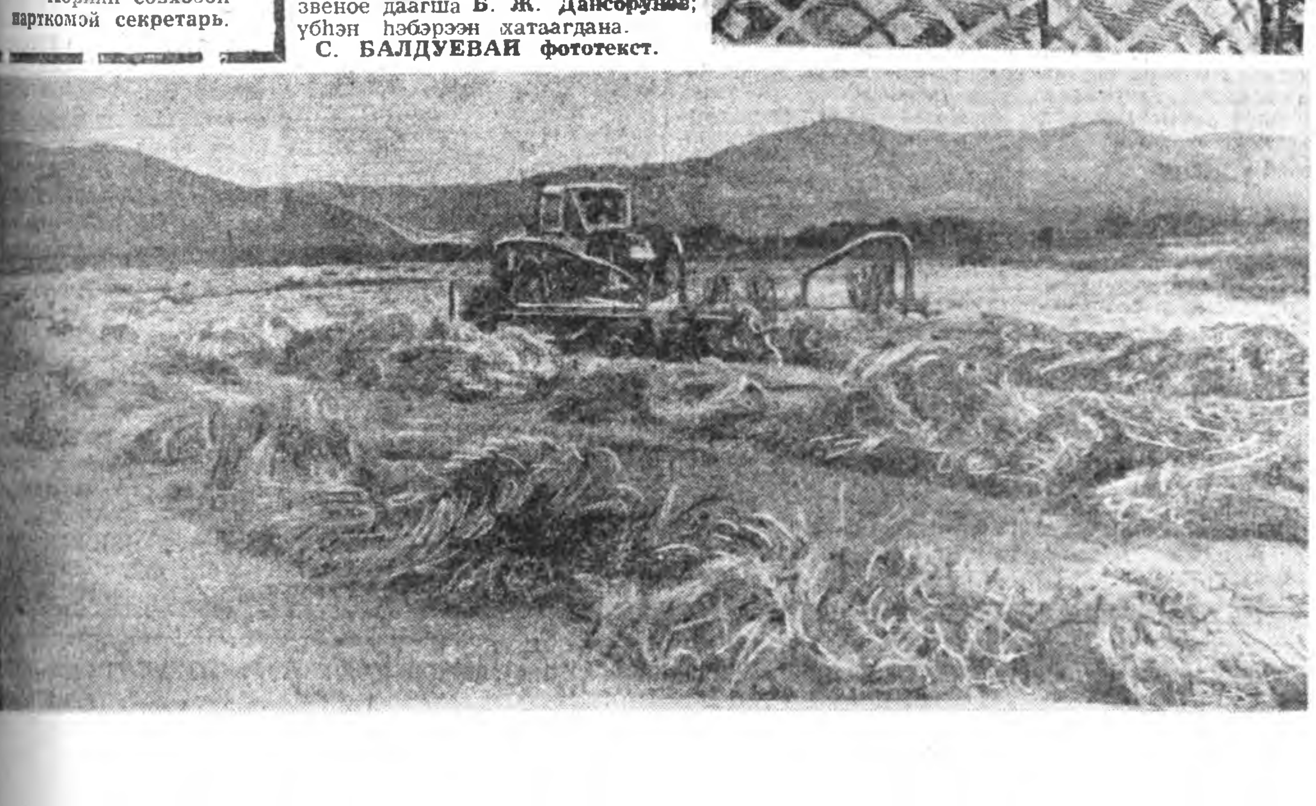
Бальжи Жалсанович зундаа гэр бүлөөрөө үбhэндэ ябадаг. Тэрэнэй даажа абаhан звенодо 4 трактор, хоёр тармуур, хоёр косилка, hүри табиха түхеэрэлгэ бии. Эндэ хамтадаа 19 хүн хүдэлнэ.

Һургуулиин hурагшад Володя Раднаев, Гарма Санжиев гэгшэд халаанайнгаа даабари ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Тус звено мүнөө Нүүдэлшэ гэжэ газарта үбhэ хуряажа байна. Эндэхи гектар бүриhөө 30 центнер үбhэн абтана. Зарим сабшалангайнь ногоо сенаждада дарагдаа.

Колхозой 2-дохи отделенидэ Баруун-Тохой гэжэ газарта хүрэжэ ерэхэдэ, Александр Меркелович Ефимовэй оньhожоруулагдамал звено хүдэлжэ байба. Тус звено 1850 центнер үбhэ хуряагаад байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үбhэ hүрилэлгэ; үнинэй луговод, үбhэшэдэй звеное даагша **Б. Ж. Дансорунов**; үбhэн hэбэрээн хатаагдана.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозойхидой үүсхэлые дэмжэел!

ХАБА СООГОО МҮРЫСЭХЭБДИ

Хабартаа саhанай хайлахаhаа хойшо мүнөө хүрэтэр бии хүсөөрөө оролдожо, ороohо таряанай үндэр ургаса ургуулаад, хуряалгадаа эртээнhээ бэлдэнгүй, алтан намарайнгаа баян хэшэгые гээлтэ хоролтодо оруулха, саг дарынь сэбэрлэнгүй гутааха ушар али олон үзэгдэдэг гээшэ. Теэд манай ажахын таряашад энэ дутагдалаа усадхахын тула жэл бүри горитойхон хүдэлмэри ябуулдаг гэхэ гү, али комбайн, жаткануудаа, ороohо сэбэрлэн хатааха түхеэрэлгэнүүдээ хаhа сагтань hайнаар заhабарилжа, үрэhэнэй таряа хадагалха складуудаа сэбэрлэдэг болонхой. Иигэжэ таряа хуряаха харюусалгата кампанидаа эмхитэйгээр бэлдэhэнэй ашаар hүүлэй жэлнүүдтэ гүрэндэ ороohо худалдаха түсэбөө сүм дүүргэнэ.

Манай бригада ажахы доторoo тон томо бригадануудайнь нэгэн юм. Бүхыдөө 2 мянган гектар таряалантай, тэрэнэйнь 1.600 гектарта шэниисэ таригданхай, Мүнөө жэл хура бороотой байжа, ороohо таряанай ургаса яhала hайнаар ургаа. Тиин энэ баян хэшэгээ гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа, амбаартаа оруулхын тула механизатор, таряашаднай даалгагдаhан 12 комбайн, ЖВН-6 түхэлэй 4 жаткаяа хаhа сагтань заhабарилжа, ороohоной гоожохогүйгөөр тааруулан, бэлэн болгоод байна.

Зунай эхинhээ хойшо ходо бороотой байжа, таряамнай үндэрөөр ургаhан тула хүсэд эдеэшэтэрээ эрьежэ унажашье болохо. Теэд бидэ энээниинь харaадаа абан, бии байгаа мотовилануудаа бэлэн болгожо түхеэрээбди. Тэрэгүй hаа хуряалгын эхилхэдэ тухашаржашье бологдохо бшуу.

Хоёрдохёор, байгша ондо таряамнай жэгдэ бэшээр эдеэшэжэ байна. Тиимэhээ монсогоршье ороohо гээхэгүйн тула шэниисэеэ хүсэд эдеэшэхыень хүлеэнгүй сабшаад, баалдань hэбэрээжэ хатаагаад суглуулха гэжэ шиидэнхэйбди. Тэрэгүй hаа урид халюурhан таряан нүгөөдыгөө эдеэшэтэр айража, ороohониинь унаха бшуу.

Жэгдэ бэшээр эдеэшэhэн, унаhан таряа хадаханьнилээд хүшэр байдаг. Теэд бригадымнай механизаторнууд энэ талаар нилээд дүршэнхэй юм. Шэниисын хатаhан баалнуудые суглуулжа сохиходоо комбайнуудаа ааляар ябуулха хэрэгтэй. Тиихэдээ ороohо сохидог барабануудаа тон зүбөөр тааруулдаг байна.

Тээмэндэнэй ехэ хура бороонhoo Сүхэ голнай айхабтар ехээр үерлэжэ, диилэнхи сабшаламнай уhанда абтаа юм. Иимэ бэрхэшээлдэ ороhон тула таряагаа доогуур сабшажа, нинтынгээ адууhа малда hолоомо ехээр абаха байнабди. Таряа хуряалгын түлэг ябажа байхада hолоомыень тэрэ доронь суглуулжа hүрилөөд, намарай паар хахалагдаха. Тиигэжэ түсэбөөр хараалагдаhан 650 гектар намарайнгаа паар октябриин 20 болотор сүм хахалха зорилго табигданхай.

Манай бригадын механизаторнууд урдынхидаал адли таряагаа амяарлан хадажа, комбайнуудаа 3—4-өөрнь бүлэг болгон хүдэлгэхэ юм. Ороohо зөөхэ автомашинануудшье агрегат бүхэндэ даалгагдажа, зогсолтогүй ябуулагдаха байна.

Энэ ехэ хүдэлмэреэ түргэн болзорто, hайн шанартайгаар үнгэргэхын тула бригадымнай механизатор, комбайнернуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхээр гуримуудынь зохёогдожо бэлэн болгогдоо. Энэнь урда жэлнүүдэйхиhээ нилээд хубилгаданхай. Жэшээлбэл, нёдондо халаанайнгаа даабарие үлүүлэн дүүргэhэн комбайнернуудта табан хоногой дүнгөөр хэды түхэригэй мүнгэн шан үгтэдэг hаа, мүнөө түрүүшын 10 хоногой туршада үдэр бүриингөө даабари сүм дүүргэhэн комбайнернуудта салингынь хоёр дахин ехээр түлэгдэхэ байна. Саашадаа салингынь 1,5 дахин ехээр үгтэхэ юм. Энээнhээ гадна, мүнгэн шангаар урмашуулха гурим бии. Хэрбээ 5 үдэрэй туршада 130 гектарай таряа унагааhан агрегат 30 түхэриг абаха зэргэтэй. Урмашуулгын иимэ гурим мүн лэ таряа хадагшадташье хараалагданхай.

Ажахымнай комбайнер, механизаторнуудай дунда дэлгэрhэн мүрысөөнэй дүнгүүд 5—5 хоногой туршада нэгэ удаа согсологдожо байха юм. Эрхимлэгшэдтэнь улаан вымпел, мүнгэн шангууд барюулагдаха. Иигэжэ түрүүшүүлые урмашуулхада ажалай бүтээсэ горитойхоноор дээшэлхээр хараалагдана. Юуб гэхэдэ, мүрысэн ажаллахадаа хүн бүхэн заабол эрхим амжалта туйлахые оролдодог шуу.

Таряа хуряалгын үедэ комбайн, тракторнуудай эбдэржэ, удаан hаатахагүйн тула полевой стандамнай нүүдэл автомастерской байгуулагдаха. Тиигэжэ эбдэрhэн комбайнууд тэрэ дороо байра дээрээ заhабарилагдаха болоно.

Саашань юу хэлэлтэйб. Бригадымнай таряашад гектар бүриhөө 16—17 центнерhээ бага бэшээр таряа хуряахаар абаhан уялгаяа сүм дүүргэжэ, энэ халуун хаhаяа ажалай 25 үдэрэй туршада үнгэргэхэ дүүрэн аргатай. Ушарынь хэдээ, байгша ондо комбайн бүхэн 170 гектарай таряа хуряаха даабаритай. Зүгөөр хараалhан зорилгынгоо хэды ехэшье hаань, бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, ажалаа hайнаар эмхидхэжэ, мүрысэн хүдэлмэрилбэл, дээшэлүүлэгдэhэн уялгаяа заабол бэелүүлхэл байхабди.

Д. ГУМПЫЛОВ,
«Дружба» колхозой 4-дэхи бригадын бригадир.
Хяагтын аймаг.

УРМАШУУЛХА, ЭМХИДХЭХЭ ХЭРЭГТЭЙ

Юhэдэхи табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ ороohо таряанай, бусад ургамалнуудай баян ургаса абаха талаар колхоздомной ехэ хүдэлмэри хэгдэhэн байна. Урда жэлнүүдэйхиhээ ехэ минеральна үтэгжүүлгэ, наг шэбхэ хэрэглэгдээ. Сортовой hайн үрэhөөр тарилгэ хэгдэhэн байна. Тарилгынтаа хойноhоо оролдосотойгоор харууhалжа, буртаг ногоон усадхагдаа hэн. Эдэ бүгэдын ашаар ороohо таряанай ургаса яhала hайн. Зүгөөр хура бороон саг үргэлжэ орожо, тэрэнэй эдеэшэлгэдэ ехэ hаад ушаруулна.

Энэ жэлэйнгээ баян ургасые саг соонь, hайн шанартайгаар хуряажа абаха тушаа үнинэй бэлдэжэ байнабди. Украинын механизаторнуудай бэшэгтэй танилсажа, тэндэхи таряашадай түрүү онол аргануудые хэрэглэхэ тушаа хэлсэгдээд байна. Мүн манай республикын Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой комбайнернуудай, таряашадай урмада харюу болгон, колхозоймнай механизаторнууд дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абажа байнхай.

Энэ жэлдэ 3500 гектарай таряан хуряагдаха юм. Энэ хүдэлмэридэ 21 комбайн зургаан бүлэг болгогдожо, турбан бригадада табигдаха байна. Бригада бүридэ hолоомо суглуулан hүрилхэ, намарай паар хахалха тусхай звено ажаллахаар хараалагданхай.

Тиигэжэ ороohо таряа хуряалгада поточно арга хэрэглэгдэхэ, комбайнай hүүлээр hолоомон hүрилэгдэжэ, намарай паар хахалагдаха ушартай. Бүхы таряанайнгаа 80 процентые амяарлан хадаха гэжэ шиидээбди.

Колхоздоо бии байгаа техникые, механизаторнуудай мэргэжэл, эрмэлзэлгые хараада абажа, бидэнэр таряа амяарлан хадалгаяа 8 үдэртэ, баал суглуулха ба комбайнаар сэхэ хуряалгые 12 үдэртэ түгэсхэхэ түсэб табяабди. Хура бороогой hаатуулаагүй hаа, таряагаа хүдэлмэриин 20 үдэртэ хуряажа абаха болонобди. Бүхыдөө 42 мянган центнер таряан суглуулагдаха, 35 мянган центнер hолоомо hүрилэгдэхэ, 1100 гектар намарай паар хахалагдаха байна.

Энэ зорилгодоо хүрэхын тула комбайнер, механизатор бүхэн үдэрэй даабарие 130 процент дүүргэхэ байна. Бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаhан механизаторнуудые урмашуулха түлбэриин шэнэ гурим зохёогдоо. Тэрэнэй ёhoор комбайнернуудай 10 нормо дүүргэхэлээрнь удаадахи 5 нормын ажалай түлөөhэ 30 процент дээгүүр байха. Иигэжэ 15 нормо дүүргэхэлээрнь саашанхи 5 нормонь 60 процент нэмэлтэ түлбэритэй болоод, хойшонхи ажалайнь түлөөhэ хоёр дахин ехэ байхаар тогтоогдонхой. Тиимэhээ үдэрэй даабарие үлүүлжэ байhан комбайнернууд хэдэхэн үдэртэ 20 нормо дүүргээд, хоёр дабхар түлөөhэндэ хүртэхын түлөө бии хүсөөрөө оролдохо зорилготой. Комбайнернуудай үдэрэй даабари 10 гектар сэхэ хуряажа, 120 центнер таряа сохихоор тодорхойлогдоо. Жаткаар таряа амяарлан хадагшадай, баал суглуулагшадай үдэрэй даабари тусхай коэфициентээр тоологдожо гаргагдаха юм. Жэшээнь, жаткаар 1 гектар таряа хадахада 0,6 гектар, комбайнаар 1 гектарай баал суглуулхада 0,8 гектар комбайнаар сэхэ хадаhанда тоологдохо байна.

Гадна хүдэлмэриин 20 үдэртэ hайн шанартайгаар ажаллажа, тоhо түлишээ үлүү гаргашалангүй 4000 центнер таряа сохиhон комбайнерта «колхозой чемпион» гэhэн торгон хадаг зүүлгэгдэжэ, 150 түхэриг шан барюулагдаха. Энэ үедэ 3600 центнер таряа сохиhон комбайнерта «хуряалгын мастер» гэhэн нэрэ зэргэ олгогдожо, 120 түхэриг шан үгтэхэ. Мүн эдэ шэнээн үдэртэ 3500 центнер таряа хуряажа абаhан комбайнер «Хуряалгада илагша» гэhэн нэрэ зэргэтэй болохо, 100 түхэригөөр шангагдаха байна.

Тэрэнэй хажуутаар комбайнернуудай социалис мүрысөөнэй дүн 5 хоног бүри согсологдожо байха юм. Табан үдэрэй нормо 110 процентhээ доошо бэшэ дүүргэhэн комбайнер бүхэндэ Улаан вымпел барюулагдажа, 30 түхэриг шан үгтэхэ. Хоёрдохи, гурбадахи hуури эзэлэгшэд мүнгэн шанда хүртэхэ.

Комбайнерай 1000 центнер таряа сохихо бүхэндэнь бункер дээрэнь табан хушуутай одон зурагдажа байха юм. Сезон дотор комбайнаар 250 гектар сэхэ хадаhанда тоологдоhон, комбайнаа сэбэрлэжэ, үбэлдөө хадагалха эрилтын ёhoор табиhан комбайнер бүхэндэ түлөөhэгүйгөөр 4 центнер таряа үгэхөөр хараалагданхай.

Тэрэшэлэн hайнаар ажаллаhан жолоошод, намарай паар хахалжа ябаhан трактористнар, hолоомо суглуулагшад, үрэhэнэй ороohо сэбэрлэгшэд шагналда хүртэхэ гээшэ.

Гектар бүриhөө дунда зэргээр 14 центнер таряа ургуулжа, хуряажа абаhан, hолоомо, зелёнкоёо саг соонь хуряажа, намарай паар хахалха даабаряа дүүргэhэн, үрэhээ хүсэд сэбэрлэhэн тракторна бригадада колхозой правлениин, парткомой дамжуулгын Улаан тут, 1000 түхэриг мүнгэн шан үгтэхөөр тогтоогдонхой.

Колхозой правлениин, парткомой зорилго юуб гэхэдэ, хуряалга дээрэ ажаллажа байhан механизаторнуудта hаадгүйгөөр ажаллаха дүүрэн арга олгохо хэрэгтэй. Тиимэhээ комбайн болон ургаса хуряалгын бусад машинануудта техническэ харууhа саг соонь хэжэ байха, эбдэрhыень түргэн зуура заhаха уялгатай слесарь-наладчигууд хоёр автомашинаар ябажа байха. Тэдэнэртэ гагнуури хэхэ 2 түхеэрэлгэ, запчастьнууд, зэр зэмсэгүүд үгтэхэ байна. Комбайн, тракторнуудта тоhо, түлишэ хэхэ тусхай автомашинанууд хүсэд хүрэхөөр табигдаха. Хуряалга дээрэ ажаллажа байhан хүнүүдтэ халуун эдеэн бэлдэгдэжэ байха юм.

Мүнөө үедэ колхозой механизаторнууд ажалай түлөөhэнэй шэнэ гуримтай танилсажа, тэрэниие угаа ехээр дэмжэнэ, ургаса хуряалгын үедэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахын тула агрегадуудаа нарин нягтаар бэлдэнэ. Комбайн, жатканууд таряа хуряахаар бүхыдөө бэлдэгдээ. Колхозой эрхим комбайнер, Анатолий Васильевич Зубакин хүдэлмэриин 20 хоногто 400 гектар таряа хуряажа, 3000 центнерhээ бага бэшэ ороohо тоог дээрэ оруулха байhанаа мэдүүлээ. Мүн дээшэлүүлэгдэhэн уялта түрүү комбайнер Тимофей Тимофеевич Вишняков абаад байна.

Колхозой гэшүүд шэнэ ургасынгаа дээжые гүрэнэй амбаарта оруулха гээшэ. Энэ жэл гүрэндөө адагынь 4 мянган центнер таряа худалдахаар хараалагданхай.

Байгша ондо таряанай жэгдэ бэшээр эдеэшэжэ байhые хараада абажа, ороohо сэбэрлэхэ, хатааха машина, түхеэрэлгэнүүдээ hайса бэлдэжэ байнабди. Бригада бүхэндэ ороohо хатааха сушилка бии. Мүнөө үедэ ВИСХОМ түхэлэй 2, КЗС-10 түхэлэй нэгэ сушилка бэлэн болонхой. Таряа сэбэрлэхэ, илгаха машинанууд бэлэн болоо тооной. Ороohоной тоогууд сэбэрлэгдэжэ, складуудта дезинфекци хэгдэнэ.

Хуряалгын түрүүшын үдэрhөө хойшо ороohо гээхэгүй талаар нарин хиналта табигдаха байна. Мүнөө комбайнууд ороohо гоожохогүйгөөр тааруулагдана, автомашинануудай кузов заhагдана. Ургаса хуряалгын бригада, звено, бүхэндэ арадай хиналтын пост хүдэлхэ, хуряагдаhан поли бүхэн тусхай комиссида тушаагдажа абтаха байна.

Иигэжэ манай колхозой гэшүүд энэ жэлэйнгээ ургасые заахашье гээлтэдэ оруулангүй, саг соонь хуряажа абаха байhандаа этигэнэ.

Д. БАДАНОВ,
Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэри бэелүүлхын түлөө

АЖАЛАЙ БҮТЭЭСЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын коллектив бага гаргашатайгаар, hайн шанартай продукци ехээр гаргахын түлөө тэмсэл ябуулжа байна. Цехүүдэй, мастерска участогуудай, бригадануудай, хүдэлмэришэн бүхэнэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. hара, неделя, үдэр бүриин дүн согсологдожо, ажалдаа үндэр бүтээсэ түйлажа, hайн шанартай продукци ехээр гаргадаг хүдэлмэришэд олоной анхаралда табигдана. Түрүүшүүлэй дүй дүршэл халан абаха гэжэ залуу хүдэлмэришэд яhала оролдожо байдаг.

Бага гаргашатайгаар, hайн шанартайгаар сэмбэ нэхэхын тула ганса дүршэл шадабари хэрэгтэй бэшэ ааб даа. Бүд нэхэхэ технологи, оньhон техникэ hайса шудалха хэрэгтэй. Тиимэhээ эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлэн hураха ёhотой бологдодог.

Зарим залуу мэргэжэлтэд станогой хүдэлжэл байгаа hаа, бүд ехээр нэхэгдэхэ гэжэ hанадаг. Тиигэжэ хэлсэдэгшье зон бии. Энэ тон буруу. Юуб гэхэдэ станогоо hайса шалгаад, дутагдалнуудыень усадхаад хүдэлгөөгүй hаа, утаhан таhардаг. Үлүү нягтаар бүд нэхэгдэжэ, голодоhон гарадаг. Утаhанай ходо таhаржа байгаа hаа, тиимэ бирагай юумэн хэгдэхэгүй бшуу даа. Энээн дээрэhээ бии байгаа арга боломжонууд хүсэд хэрэглэгдэнэгүй.

Минии даадаг бригадын сэмбэ нэхэгшэд ажал хүдэлмэридөө харюусалга ехэтэйгээр хандадаг болонхой. Ажалай эхилхэhээ 15—20 минута урид ерэжэ, түрүүшын хэлаанда хүдэлhэн хүдэлмэришэтэй hайса хөөрэлдэдэг, станогойнгоо ямараар хүдэлhэниие мэдэжэ абадаг заншалтай юм. Бригадымнай гэшүүн Анна Степановна Придорожная ажалдаа эртэ ерэдэг. Халаанай эхилхэhээ урдахана хамаг бэлэдхэл хэдэг. Станогойнгоо дутуу дунда юумэнүүдыень эртээнhээ усадхадаг. Тэрэ ажалай үедэ hаатгүйгөөр хүдэлдэг байха юм. Утаhанай таhараа hаань 15 секунда соо холбохо нормотой юм. Анна Придорожная 10—11 секундын туршада энэ ажал хэдэг. Тиигэхэдэ станогой онгосо hэлгэхэ ажалда оройдоол 2—3 минута гаргашална. Энэ тоо, баримта хараал үзэхэдэ, Анна Придорожная бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэжэ шадана. Тиимэhээл бүд нэхэдэг станогуудаа хүсэдөөр ашаглажа, hайн шанартай сэмбэ ехээр нэхэжэ гаргана. hүүлэй гурбан жэл соо продукцияа сүм эрхим шанартайгаар техническэ хиналтын таhагта тушаана. Халаанай даабариhаа гадуур 5—6 метр бүд нэхэжэ гаргана. Тэрэ байгша оной долоо hарын даабариhаа гадуур 500 метр эрхим шанартай сэмбэ нэхэжэ гаргаа.

Наталия Дмитриевна Полянская манай цех соо олон жэл хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай болоhон хүдэлмэришэн. hайн шанартайгаар сэмбэ нэхэхын тула мүн лэ ехэ оролдолго гаргажа байдаг. Халаанай үедэ минии байхыень харахагүйт. Ажалаа ямараар эхилээ hэм, тэрэл янзаар дүүргэдэг. Тэрэнэй хүдэлгэдэг хоёр станок минута, секунда соошье байнгүй хүдэлнэ. Наталия Полянская оньhон техникээ хүсэдөөр ашаглажа шадана. Энээн дээрэhээ бага гаргашатайгаар ехэ продукци гаргана бшуу. Халаан бүриин даабари 14—15 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ. Наталия Полянская бүхы продукцияа эрхим шанартайгаар техническэ хиналтын таhагта тушаана. Тэрэ hүүлэй сагта ажалайнгаа бүтээсые 8 процентээр дээшэлүүлhэн байха юм.

Залуу сэмбэ нэхэгшэ Светлана Типилиёва ахамад нүхэдэйнгөө жэшээе халан абаха гэжэ эрмэлзэнэ. Оньhон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, бии байгаа арга боломжонуудаа сүм хэрэглэхэ гэhэн хүсэл зорилготойгоор ажаллана. Светлана халаанай даабариhаа гадуур 3—4 метр сэмбэ нэхэнэ. Байгша оной долоо hарын түсэбhөө гадуур 289 метр сэмбэ нэхэжэ, муу бэшэ үрэ дүн түйлаба.

Байгша оной эхиндэ «ажалай бүтээсые ехээр дээшэлүүлхэ, hайн шанартай продукци гаргахын түлөө тэмсэхэ» гэhэн конкурс фабрикымнай хүдэлмэришэдэй дунда соносхогдоhон байгаа. Энэ мүрысөөндэ олон коллективүүд хабаадалсаа бэлэй. Минии даадаг бригадын гэшүүд бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа ороо hэн. Станогуудаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэгтэнь би өөрөө яhала туhалдаг байгааб. Энэ тэрэ дутагдалнуудыень сагдары усадхажа үгэхэш. Бригадымнай гэшүүд халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг болоо hэн. Эдэнэр сэмбэ нэхэхэ хүдэлмэридэ ёhотойгоор дурлаhан, үнэн сэхэ, габшагай ажалша зон юм. Бэе бэедээ зүбшэл заабари үгэлсэжэ, мүнөөдэр үглөөдэрэйхиhөө, үглөөдэр мүнөөдэрэйхиhөө hайнаар хүдэлхэ гэжэ эрмэлзэнэ ха юм. Хүдэлмэриин минута, секунда бүхэн ашаглагдана. Дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд нимэ эбтэй эетэйгээр ажаллажа шадаhанайнгаа ашаар ажалайнгаа бүтээсые улам дээшэлүүлнэ. Манай бригадын коллектив үнгэрhэн жэлэй долоо hарынхида орходоо ажалайнгаа бүтээсые 7 процентээр дээшэлүүлээ. Продукциингаа 99,6 процентыень эрхим шанартайгаар хиналтын таhагаархинда тушаадаг болообди. Бригадымнай хүдэлмэришэд байгша оной долоо hарын даабариhаа гадуур 2.112 метр сэмбэ нэхэжэ гаргаа бэлэй.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлжэ, hайн шанартай продукци гаргаха гэhэн конкурсдо хабаадалсаhан коллективүүдэй долоо hара соо хэhэн ажалай дүн согсолон гаргахада, манай бригадын коллектив илаhан байгаа. Тиигэжэ бидэнэр фабрика соогоо түрүү hуури эзэлээбди.

Бидэнтэй социалис мүрысөөнэй договор баталhан М. М. Пискуновой бригадын сэмбэ нэхэгшэд муу бэшэ дүн харуулжа ябана. Эдэнэр ажалайнгаа бүтээсые 6,5 процентээр дээшэлүүлээ. Продукциингаа 99,5 процентыень эрхим шанартайгаар хиналтын таhагта тушаана. Юрэдөө хэн нэгэнэйнгээ халта муугаар хүдэлөө hаань, бидэ гээгдэлдэ орохо болоно бшуубди. Энээн дээрэhээ үдэр бүри улам эдэбхитэйгээр ажаллажа байнабди.

Н. ТРИФОНОВ,
Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын сэмбэ нэхэдэг цехэй бригадир.

ЗАГАРАЙН АЙМАГТА

ТАРЯА ХУРЯАЛГЫН УРДА ТЭЭ

Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, ахалагша агрономууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, аймагай партийна, совет болон хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилхы тушаалтад Онохойн совхоздо сугларба. Эндэ таряа хуряалгын халуун хаhые бэлэдхэл hайнтайгаар, эмхи гуримтайгаар угтаха, энэ хүдэлмэриие богони болзор соо, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ зорюулhан зүблөөн болоо.

Энэ зүблөөн дээрэ ажахынуудай ахалагша мэргэжэлтэд таряа хуряалгын хүдэлмэридэ хэр зэргэ бэлдэжэ байhан тухайгаа, механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө яажа эмхидхэхэ тухайгаа хөөрэжэ үгөө. Тиихэдэ аймсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй хүдөө ажахын управлениин главна агроном П. Т. Фомин энэ жэлдэ таряа хадалгые хайшан гэжэ ябуулха тушаа заабари үгөө.

Энэ зүблөөнэй хүдэлмэридэ республикын хүдөө ажахын министерствын, арадай хиналтын комитедэй түлөөлэгшэд хабаадалсаа.

Таряа хуряалгын үедэ аймагай комбайнернуудай бэелүүлхэ социалис уялга зүблөөндэ хабаадагшад баталан абаа.

КОМСОМОЛОЙ ЭМХИНҮҮДЭЙ ХАРАЛГА

ВЛКСМ-эй Буряадай организациин байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулан, аймагай hургуулинуудай комсомолой эмхинүүдэй харалга үнгэргэхэ тухай тогтоол ВЛКСМ-эй райкомой бюро баталан абаа.

Энэ харалга хадаа hургуулиин шабинарай дунда ябуулагдадаг hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэн ябуулха хэрэг hайжаруулха, комсомол hурагшадай ниитын эдэбхи үүсхэл хүгжөөхэ ябадалда нүлөөлхы үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. hуралсалай байдал шефскэ хүдэлмэри, спортивна болон уран hайхан хэмжээ ябуулгануудта хабаадалсалга гэхэ мэтын асуудалнууд харалгын дүн гаргалгын үедэ анхаралда онсо абтаха байна.

ИЛАГШАДТА — МАГТААЛ

Үнгэрhэн июль hарын хүдэлмэриин дүнгүүдые КПСС-эй райком ба аймсоведэй гүйсэдхэхэ комитет согсолхотоёо хамта, юhэдэхи табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы удха шанартай жэлэй түсэб, даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ «Гигант» колхозой hү haалиин 3-дахи фермын. Загарайн модоной ажахын коллективүүд илаа гэжэ элирхэйлээ.

Июль hарада үнеэн бүриhөө 344 килограмм hү haаhан «Гигант» колхозой haалишад П. К. Афанасьева, З. А. Михайлова, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой haалишан Е. Д. Ковалева гэгшэд бултанhaа шалгараа.

Эдэ түрүү коллективүүдэй, haалишадай нэрээр үргэгдэhэн алдар солын Улаан туг мүнөө намилзажа байна.

Манай корр.

УУЖАМ ДЭЛГЭР ОРОНДОМНАЙ

КПСС-эй ЦК-гай Центральна Комитет «Москвагай түмэр замай Люблино-Сортировочное станциин коллективэй транспорт аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ» гэhэн үүсхэл тухай» тогтоол баталан абаhан байна.

Энэ станциин технологическа процесс hайжаруулгада хүдэлмэришэд, инженернүүд ба техникүүдэй эдэбхитэй хабаадалга, ажалай дээгүүр журам, үйлэдбэриин хани нүхэсэл hайн дүнгүүдые харуулаа.

Юhэдэхи түсэбтэ табан жэлэй эхилhэн сагhаа хойшо станци дээрэ тр... на вагонуудай саг 5,7-hoo 4,8 ча... рэтэр хороогдоhон байна. Энэ ... ороной түмэр замай станцинуудай дээгүүр дүн болоно. Тингэжэ ... ашаар 140 мянган вагон сүлөө га... байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Люблино-Со... вочное станциин начальник В. Н. ... цов (зүүн гарhaа), станциин аха... диспетчер И. Ф. Кулаков ажал ту... хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохро...

ТОЛЬЯТТИ (Куйбышевска область). Волгын автомобильна завод үдэр бүри ажалайнгаа эршые шангадхана. Заводой конвейерhээ «ВАЗ-2103» түхэлэй шинанууд хойно хойноhoo hуба... гарана. (Зураг дээрэ).

ЛАТВИИН ССР. «Кекава» гэжэ шубуунай фабрика жэл бүри худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ 25—30 тонно мяха эльгээнэ. Энэ хадаа hайнаар оньhожоруулагдаhан томо предприяти. Эндэ нэгэ доро 800—850 мянган тахя... ригдана.

Зураг дээрэ: оператор Мария Ре... ня тахяа болохо үндэгэнүүдые та... байна.

ТАСС-ай фотохро...

ЗУНАЙ БЭЛШЭЭРИИН ШЭМЭТЭЙДЭ...

Газарай хүрьhэ хатаажа байhан хара hалхита хүйтэн хабарай нэгэ харалган үдэр бэлэй. Үхэршэн Михаил Малковай үнеэдээ захадаhаар бэлшээриhээ фермэдээ хүрэжэ ерэхэдэнь, малайнгаа байрада силос оруулжа байhан Зоя hамтаниинь угтажа:

— Совхозой директор үдэрэй ерээд ошоо. Миша шамайе үглөөдэр контородо ерэхэ гээ, — гэбэ.

Үглөөдэрынь Михаил Иванович эртэханүүр совхозой контородо ерэжэ, директорэй кабинедэй үүдыень татажа оробо. Хэнтэйшьеб телефоноор хөөрэлдэжэ байhан Леонид Михайлович Мужикбаев Михаил Малковые столдоо дүтэхэнэ урижа hуулгаад, трубкаяа табижа:

— Зай, Миша, нэгэ аргагүй хэрэг гараа. Тусхайлан хэлэхэдэ, шахамалнуудай гүүртэ шэнээр бүридхэхэмнай, тэдэ даагшаарнь таниие томилхо гэлсээбди. Абаhаар хүшэрхэн байха. Танhaa бэшэ найдамаар хүн олдоногүй. Зундаа Новодесятниково hууринай саанахи Речка гэжэ газарта байрлахат. Бэлшээринь яhала hайн. hамгантайгаа хүдэлнэ бээзэт. Бодожо үзэгты,—гээд, үгээ таhалдуулба.

Малай гүүртэ даажа абахая абаhаар арсахаар хэды hэдэбэшье, «найданабди» гэhыень ухаандаа оруулхадаа юуншье болог, туршажал үзэхэ гэжэ шиидэ бэлэй. Тингэжэ үнеэдые харуулдаг Михаил Иванович Малков анха түрүүшынхиеэ шахамалнуудай гүүртэ даажа абаа hэн. Дүй дүршэлгүйхэн Михаил 140 хашараг адуулхадаа түрүүшээр нилээд тухашараа. Тэжээлээр дуталдажа, үбэлөө арайхан дабаhан малынь хабарай хагсууда улам доройтожо захалба. Тиихэдээ бараг тэнхээтэй үхэрнүүдээ илгажа; горхоной захаархи хагда элбэгтэй бэлшээридэ манажа захалаа. Иигэжэ энэ газарта оролдоhоор байтарнь хээрэ талын ногоон hайжаржа, одоошье малай эдисэ гараа hэн.

Май hарын хахадлаха үеэр Михаил Малковай жаргалтай сагынь хүрэжэ ерээ бэлэй. Ногоон дээрэ гараhан хашарагуудынь үдэрhөө үдэртэ hайжаржа, хүшэ тамираа абажа захалаа бшуу.

— Ногоондо садаhан малнай хоног бүри үнгэ зүhэеэ хубилгажа, хүшэлжэл байна. Шэгнүүрынье үдэр бүри горитойхоноор нэмэнэ. Тээмэндэ шэгнэхэдэмнай сүүдхэдээ тус бүринь дунда зэргээр 1000—1100 граммаар шэгнүүрээ нэмээhэн байгаа, — гээд, Михаил Малков баяртайгаар хөөрэнэ.

Малшан Михаил Малковай хүршэ болохо Анатолий Горонкинтой мүрысэдэг юм. Тэрэ нүхэрынь баhал дүршэл багатай, түрүүшынгээ жэл малай гүүртэ даажа абаад ажаллажа байна. Дундаа хэлсээ баталжа, мүрысэhэн Анатолий Горонкин Михаил Малковта ахигдахагүйн тула бии хүсөөрөө оролдоно. Тиигэжэ хоёр үхэршэд малаа hайн бэлшээридэ абаашажа, садатарнь манадаг юм.

— Анатолий Горонкин энэ хабартаа гүүртэ бүхэнhөө суглуулагдаhан 200 гаран үхэр харууhалхаар даажа абаа. Түрүүшээр малайнь хүшэ тамир баhал бирагүйхэн муу бэлэй. hайнаар оролдожо адуулhанай ашаар мүнөө яhала таргалуулаа. Малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхын 700—850 граммаар нэмээнэ. Юрэдөө хүршэ Малковhaa дутахагүйл хаш, —гэжэ совхозой главна зоотехник З. Баннова магтан хэлэнэ.

— Нажарай сагта мал таргалуулхада бэлэн гээд хүн бүхэн сэсэрхэхээ ядагшагүй. Бэлшээри бии г э ж э л туугаад байбал ямаршье үрэ гарахагүй. Тиимэhээ бидэ үхэрнүүдээ гол түлэб уhанай эрьедэ, hоно, батаганаагүй, hэбшээтэй газарта бэлшээдэгбди. Мүрысэдэгшье hаа, дундаа бодожо ябаhанаа бултыень хэлсээд ажаллахада зохид байдаг. Хэмнайшье ниитын зөөриие арьбадхахын түлөө оролдожо байна бшуу,— гээд, Анатолий Горонкин тон зүбөөр тобшолно.

Зунай бэлшээриин үедэ малаа hайса таргалуулжа, гаргаша багатайгаар ехэ продукци абажа, совхозойнгоо экономикые улам бэхижүүлхээр эрмэлзэhэн эдэ хоёр үхэршэд мүнөө ажахы дотороо эрхимлэжэ ябана. hара бүхэндэ хараалагдаhан түсэбөө, абаhан уялгаяа үлүүлэн дүүргэжэ, нэмэлтэ түлбэридэ хүртэнэ. Тиигэжэ эдэнэр үбэлжэлгын эхилтэр даажа абаhан малаа бүри таргалуулжа, хямда сэнтэй мяха гүрэндэ улам ехээр тушааха хүсэлтэй.

— Мүнөө эдэнэрэй гүүртын үхэрнүүд бэеэр жэгдэ томо болонхой. Намар болотор түүбэрилэн шэлэлтэгүй, бултыень нэгэн доро туужа, гүрэндэ эльгээхээр болохол ха. Ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр, сэдьхэлhээ оролдожо хүдэлмэрилхэдөө юушье бүтээхээр хүбүүд даа, — гээд, совхозой директор Леонид Мужикбаев бахархан хэлээ hэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын совхоз.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ЭРМЭЛЗЭЛ

ЗЭДЫН ЭХИНЭЙ зуhалангай холын малай байрануудай нэгэн. Ехэ-Харганада нүүжэ ерэhээр хэды хоноод байхадаа:

—Заа, та хоёрни иигээд hайнаар адуулжа, хүнүүдhээ дутуугүй магтаал солодо хүртэжэ ябыт даа. Битнайшье пенсидэ гаража, амарха сагни тулажа ерээ. Пенсидэ гарааб гээд гараа дэлгээд, гааhаяа зуугаад миин hууха hэн гүб даа. Намшуу үбгэдэй хэхээр ажал совхоздомнай олдоно бээзэ,—гээд, эсэгынгээ гэртээ харихаа түхеэржэ ороходонь, Николай уруу дуруушаг болоодхёо hэн.

—Баабай, мантаяа хамта эндээ зуhахаяа яанабта? Тангүй тухашархалди. Намар гэртээ харингаа харина бэзэт, — гэжэ hамганайнгаа эсэгээ гүйхада, Николай тэрэниие дэмжэн:

—Баабай, нээрээшье мантаяа энэ зуниие үнгэргэлсыт. Наташа зүб хэлэнэ. Танайнгаа ябашахада гар мухар болошохолди,—гэбэ.

Бальжин Дампилович хүбүүн бэри хоёройнгоо үгэдэ ороогүй. Монсо-сонсо юумэеэ абаад, мориндоо мордожо:

— Шубуун дальбараануудайнгаа дэгжэтэр хажуудаа дахуулжа ябадаг. Би таанадые хэдэн жэл яhала дахуулжа ябааб. Харин мүнөө өөhэдөө амяраа ажал даажа ябаха шадалтайшье, дүршэлтэйшье болоот. Зай, hайн байгты!—гэжэ захяад, үнинэй обёоргдохоёо болишоhон зүргөөр бүншүүлшөө hэн.

Николай гүнзэгы бодолдо абтан, магнайгаа уршалаатуулан, эсэгынгээ хойноhoo харан, зогсобо.

—Иигээд лэ хоюулханаал үлэбэ гээшэлди даа!—гэжэ тэрэ дуугарба.

—Яагаад орхихо hэмбибди даа. Эсэгэмнай амараг лэ даа. Эсэгынгээ дали доро ходо ябахагүйлди. Элүүр энхэ байгаал hаа, хэдэг ажалаа хэнэл аабзабди,—гэжэ тэрээндэ Наташань зориг оруулхые hэдэбэ.

hамганайнь хэлэhэн эдэ үгэнүүдэй тэрээндэ огто хабаагүй юумэдэл, Николай Дампилов байра дээрээ эрьелдэн байжа, саhан дуулгата халхабшаяа ялалзуулhан атираата орьёл hарьдагууд тээшэ удаан хараба.

Тиигээд Николай амтатай халуун хоол бэлдээд байхыень hамгандаа захяад, зээрдэгшэндээ мордожо, хада ууланнуудай хүлгүү дошхон гол горходоор ундалжа, зээрэг мундуу урасхалтай Зэдэ голой эрьеэр хагда шэмхэлжэ ябаhан хашарагууд тээшээ хатарагашаба. Зээрдэгшэнэйнь хатар, Зэдын эхинэй hэбшээншье аятай. Зүгөөр малшанай толгойдо зүрилдөөтэ олон бодол үлхэлдэнэ.

Тэдээн сооhоо ажабайдалдань мүр сараа үлөөhэн эгээн шухала үйлэ хэрэгүүдые ухаандаа hэргээн ябаhаар, Николай Дампилов бэлшэжэ байhан хашарагуудайнгаа хажууда хүрэжэ ерэшэhэн байба.

Заримдаа hайн нүхэрэйш үгэ ажабайдалдашни ямар нэгэн шухала үүргэ дүүргэhэн лэ байдаг. Николайн ажабайдалда баhал нэгэ тиимэрхүү ушар тохёолдоhон байгаа. Зээрдэгшэнээ шүдэрлөөд табижа бэлшэжэ байhан малаа ээрэн ябахадаа, совхозойнгоо ахамад зоотехник Виктор Самбуевай хэлэhэн үгэнүүдые ойндоо оруулаадхина:

—Николай, ши нүхэрни гүш даа, али үгы гү! Нүхэрни юм haa, этигэл найдалыем харюулха ёhотойш!

Нүхэрэйнгөө иигэжэ хэлэхэдэ: Ноён болошооб гэжэ дэмы hархаганахань ха. Зэмэлхэ, хараахань аабза» — гэжэ hанабашье:

—Яагаад шинии найдал харюулха хүнбиб? — гэжэ гайхаадхёо hэн.

—Ши энэ үдэрhөө хойшо ажалдаа эзэн ёhoop хандаха ёhотойш. hайнаар хүдэлжэ, түрүүшүүлэй тоодо орохо ёhотойш!—гэжэ зоотехник хэлэбэ.

—Яагаад тиигэхэ хүнбиб? Таанар намай эгээл муу байрада байлганат. Үбhэ хулhaap хангаханагүйт!—гэжэ Николай олон тоото шалтагаан тоолоjo ороол hэн. Тиихэдэншье нүхэрынь өөрынгөө хэлэhэнhээ сухаряагүй:

—Шалтаг дээрэ билтаг гэhэншүү, Николай, ши олон табан бэрхэшээлнүүдые бү тоололши. Маанадай эхэ, эсэгэнэр, аха үетэмнай ямар хүндэ сагта ябаhан аад, hайн хүдэлдэг бэшэ hэн гү?..

Зоотехник Николайтай удаан хөөрэлдөө, дутуу дундыень шүүмжэлээ. hүүлдэнь Николай гансаараа үлөөд байхадаа олон юумэ бодожо, шүүжэ үзэhэн юм.

Тэрэ гэhээр ухаан бодолhoонь нүхэрэйнь хэлэhэн «эрмэлзэл» гэhэн үгэ гарахаяа болижо, ажал хүдэлмэридөө түйлаха амжалтань урагшань уряалжа, дуудажа, эршэ зориг бадаруулжа байдаг болоо.

Тэрэл муу байратай Түүдэгэй-Сарам гэжэ газарта үбэлжэдэг болоходоошье, урдынхидаа адли Николай Дампилов арсажа, булгуу, хадхуу үгэнүүдые хэлэдэгээшье болёо. Юрэдөөл, ажалдаа тэрэ ондоохоноор хандадаг болоо hэн. Түрүүшүүлэй зэргэдэ орожо, алдар суудa гарахаяашье hанаа бэшэ. Харин хүн гээшэ ямаршье ажалда оролдолго гаргажа ябаха ёhотой гэжэ ойлгоо.

Тэрэнэй оролдосото ажалай аша үрэ уданшьегүй харагдаадхёо hэн. 1972 оной туршада Николай Дампилов эсэгтээ 158 толгой эрэ хашарагуудые харууhалхадаа, зунай бэлшээриин үедэ толгой бүриин амидын шэгнүүрые сүүдхэдээ 1000 грамм хүрэтэр нэмээжэ шадаа. Тэрэнэйнгэ ашаар толгой бүриин 315 килограмм амидын шэгнүүртэй хашарагуудые гүрэндэ тушаагаа. Тиигэжэ Захааминай аймагай Далахайн совхозой үхэршэн Николай Дампилов түрүүшүүлэй тоодо оролсожо, райкомой болон совхозой партийна организациин, дирекциин Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдажа, үнэтэ бэлэгүүдые абаа бэлэй.

Нёдондо намар Закаменск хотодо болоhон түрүү малшадай зүблөөндэ Николай Дампиловай ошоод бусахада, совхозой главна зоотехник Виктор Самбуев тэрэнэй гар барижа:

—hайн ябанаш, нүхэрни! —гээ hэн.

Тиихэдэ Николай Дампилов 156 эрэ хашарагуудые тушаажа абаад, Түүдэгэй-Сарам гэжэ үбэлжөөндэ нүүжэ ерээд ажаллажа байгаа. Тэрэ үедэнь Буряадайнгаа АССР-эй тогтоhoop 50 жэлэй баярта ойн hайндэрые ажалай бэлэгүүдээр угтахын тула нютагайнь малшадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрhэн юм. Николай Дампилов тэрэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсан, малайнгаа нэгэшье толгой гарзалуулангүй, ондо оруулхаб гэhэн уялга абаа hэн.

Түүдэгэй-Сарамда үбэлжэхэдэ нилээн бэрхэшээлтэй юм. Малшадай гэр байранууд, малнуудайнь дал, хорёонуудшье муу бэшэ. Имагтал зарим жэлдэ гуран hарын ябжаганама хүйтэнэй эхилхэтэй адли байрадань дүтэ уhан олдохоёо болишодог. Сэбдэг хүйтэнэй үедэ ууралтан бужаганадаг булагшье, гэнтэ харьялдаг харзашье байдаггүй.

Тиимэл сагай тохёолдоходо, Николай Дампиловай гүүртэдэ эгээл хүшэр хүндэ, харюусалгатай үе болодог. Харууhалжа байhан үхэрнүүдээ уhагүй, хуурайгаар байлгахагүйш. Малаа уhалхын тула арга-хургаа бэдэржэ ородог.

Элбэг хагдатай бэлшээритэй hэн тулань Түүдэгэй-Сарамда малай үбэлжөөн түхеэрэгдэhэн байгаа. Тэндэхи малые үбэлэй сагта уhаар хангахын тула ямар арга бииб гэhэн хөөрэлдөөн совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй дунда нэгэнтэ бэшэ болодог. Тэдэ мүнөө хүрэтэр тэрэ асуудал шиидхэгдээгүй, хэрэгтэй юумэн хэгдээгүй байhaap. Малшад үбэлдөө малаа уhалхын тула нэгэ дабаа дабажа, байраhаань найман модо холо оршодог Нарин-Хушуунай булагта туужа абаашадаг. Тиихэдээ үхэрнүүдынь замдаа бэлшэжэ, эдеэлжэ үрдихэ ёhотой. Тэрэгүй hаа, малынь турашаха юм ааб даа. Харууhалhан малайнгаа хүсэ тамираа алдахагүйн тула Николай Дампилов үүр сүүрээр шахуу бодожо, тэдэнээ эдеэлүүлээд, уhалхаяа абаашадаг. Ямаршье хорон жабарта үхэрөө туужа, үдэр бүри хорёод модо ябаха болоходоо, Николай «уhан, түлеэнэй ойронь дээрэ» гэhэн арадай сэсэн үгын удхые ойлгоо hэн. Гэбэшье Николай Дампиловай гүүртэ үнгэрhэн үбэлэй, хашаhан хабарай hаранууды hайнаар дабажа гараа. Эсэгтээ, hамгантаяа хамта бүхы хашарагуудаа барагаар ондо оруулаа. Абаhан социалис уялгаяа бэелүүлжэ, Николай Дампилов республикынгаа ойн баярые hайнаар угтаа.. «Нэгэдэхи классай мастер-малшан» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоо. Малаа таргалуулхаяа, зунай бэлшээридэ гарахада, Николай Дампилов толгой бүриин амидын шэгнүүрые сүүдхэдээ 1100 граммаар нэмээжэ, гунан үхэр бүхэниие 350 килограммда хүргөөд, гүрэндэ тушааха гэhэн уя... га абаа hэн. Тэрэнээ дүүр... хэдээ, юhэдэхи табан жэл... гурбадахиинь хараа түсэб... бэелүүлгэдэ өөрынгөө ... бине оруулха юм.

Ехэ-Харганын бэлшээри... гараhанhaaнь хойшо гурб... hара үнгэрбэ. Энэ үедэ ... дэнэй гүүртэдэ муу юум... болоогүй. Намарай ... рюугээр hэбшээлжэ ... дэг август hара хадаа ... лын бэлшээринүүдтэ ... мал шахажа байдаг малш... дай эгээл шухала саг ю... Юуб гэхэдэ, энэ hара ... hоно, батагана хомор бо... жо, мал тогтууритай... бэлшэжэ, дуран соогоо ... биржодог.

Үнгэрhэн зун хура борс... той, hэрюун байгаа. Ха... рын ногоон hайнаар ург... малай бэлшэхэ, таргал... аятай байгаа. Гэбэшье ба... таа тайгатай, хада улат... газарта аюул барагдахагү... Заримдаа газар доро... тодхор тохёолдохо. Ила... гаяа бар тайгын эзэн - баабгай малшадта хор... хүргэдэг. Тиимэhээ Никол... Дампилов тэрээнhээ ут... ехээр hэргылжэ, үдэр hун... гүй малаа дахажа ябаа.

Иигэжэл амжалта түйла... дана. Ямаршье бэрхэтэй ба... гаа hаань, Николай Дам... лов абаhан уялгаяа заат... гүй дүүргэхэ гэжэ ураг... эрмэлзэн хүдэлнэ.

Ф. ЦЫДЕНЖАПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

АХА ДҮҮГЭЙ ХОЛБООГООР...

Буряадай искусство, литература Совет засагай туршада танихын аргагүйгөөр хүгжэн һалбараа. Тиигэжэ бүхы совет уран зохёолой хүгжэлтэдэ өөрынгөө хубитые оруулна гээшэ.

Буряадай зохёолшодой эрхим һайн номууд, жэшээнь, Х. Намсараевай «Үүрэй толон», Ж. Тумуновай «Һойрһоо һэриһэн тала», Ч. Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо» ба «Түрэл нютагһаа холо», В. Митуповой «Харьялан урда Хёлгомнай», А. Бальбуровай «Зэдэлээтэ зэбэнүүд», И. Калашниковай «Разрыв-трава» гэжэ романууд, поэтүүд Д. Улзытуев, Н. Дамдинов, Д. Жалсараев, А. Бадаев, Ц-Д. Дондокова гэгшэдэй шүлэг болон поэмэнүүд, драматург Ц. Шагжинай «Будамшуу», «Түрүүшын жэл», «Шудхэртэй сүндүүг» гэжэ зүжэгүүд орон доторoo мэдээжэ болоһон бшуу. Буряад арадай урданай болон мүнөөнэй байдал үнэншэмэ хүсөөр зураглан харуулһан байха. Коммунис партиин, Совет засагай ашаар зол жаргалаа эдлэһэн буряадуудай мүнөө сагай ажабайдалые, тэдэнэй һанал эрмэлзэл болон абари зангые харуулһан номууд илангаяа магтаалтай.

Буряадай Ленинэй орденто оперо ба баледэй театр мүнөө дэлхэйн, ород болон совет классическа хүгжэмтэ зохёолнуудые найруулан табижа, орон доторoo нилээд суурхуулна. Театрай репертуарта зуу гаран эрхим һайн хүгжэмтэ зохёолнууд оронгой. Зүүн бүри ороной хизаар болон областьнуудаар, хүдэлмэришэн тосхон болон городуудаар гастрольдо ябахадаа, хани халуунаар угтуулжа, магтаалтай бусадаг гээшэ. Ажалдаа тон нарин, харюусалгатайгаар ханидажа, зүжэг бүхэнөө жэнхэни һайнаар табидаг байһан энэнь эли тодо гэршэлнэ ха юм.

Үндэһэн хори гаран оперо болон баледүүдые театр табиһан. Буряад искусствын хэзээд урагшатайгаар хүгжэжэ байһанийе харуулна. Жэшээнь, композиторнууд Фроловой «Энхэ-Булад баатар», Д. Аюшеевэй «Ангараг нүхэд», Б. Ямпиловай «...дөө харалга» гэжэ оперонууд, мүн Л. Книппер Б. Ямпилов хоёрой «Агуу гоохон Ангар дүүхэй», Ж. Батуевай «Инаг дуранай түлөө», «Газарай хүбүүн» гэжэ баледүүд гансашье манай театрай бэшэ, харин ороной мэдээжэ театрнуудай шэмэглэл болохо байна бшуу. Жэшээнь, «Агуу гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ балет Львовой оперо ба баледэй театрта амжалтатайгаар табигдажа байна. Энэ баледэз шэнээр зохёожо табиһанайнгаа түлөө авторнууд болон гол рольнуудые гүйсэдхэгшэд РСФСР-эй Гүрэнэй М. Глинкын нэрэмжэтэ шангай лауреадууд болоо һэмнай.

Театрай эбтэй эетэй коллективэй дундаһаа бэлигтэй артистнууд, жэшээнь, СССР-эй арадай артистнууд Л. Линховоин, Л. Сахьянова, РСФСР-эй арадай артистнууд Б. Балдаков, П. Абашеев, Н. Петрова, РСФСР-эй габьяата артистнууд Д. Кыштымова, К. Гомбоева-Языкова болон бусад ургажа гараһан, үндэһэн буряад искусствая хаа яагуур суурхуулжа ябадаг.

Буряад хүгжэмшэдэй найруулһан дуунуудые (олонхидынь арадай болоһон байха) бэлигтэй дуушад Л. Линховоин, К. Базарсадаев, К. Шулунова, Б. Балдаков, Ч. Шанюшкина гэгшэд ирагуу гоёор хангюурдажа, хилын саагууршье һайшаагдаһан юм. Гадна Б. Ямпилов, Д. Аюшеев, Ж. Батуев болон бусад хүгжэмшэдэй инструментальна зохёолнууд бүхэсоюзна радиогоор дамжуулагдажа, конкурс болон фестивальнууд дээрэ зэдэлэн ханхинадаг гээшэ.

Л. Сахьянова, П. Абашеев, Ц. Бадмаев, Б. Егоров гэгшэдэй уян нугархай, сортоотой дорюун хатар наадые гансашье манай орон дотор бэшэ, мүн Монреаль, Токио, София, Берлин, Тегеран болон Улаан-Баатарай хүн зон һайхашааһан байха. Үндэһэн буряад искусствые хүгжөөлсэхэ, олоной дунда нэбтэрүүлхэ талаар «Байгал» гэжэ дуу, хатарай ансамбль ехэ юумэ хэнэ.

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай аша габьяа мүн баһа ехэ гээшэ. Һүүлэй хорёод жэлэй туршада буряад драматургнууд зүжэгүүдые олоор бэшэжэ, театрай репертуарые мэдэхээр баяжуулаа. Тиигэжэ Ц. Шагжинай «Будамшуу», «Түрүүшын жэл», «Хабарай дуун», Н. Балданогой «Дүлэн», Д. Батожабайн «Барометр шуурга харуулна», «Зүрхэнэй шарха», Н. Дамдиновай «Доржо Банзаров», «Илалтын дархашуул», А. Бальбуровай «Хубисхалай дүлэн соогуур» гэжэ зүжэгүүд найруулан табигдажа, хүн зониие баясуулһан байха юм. Гэхэтэй хамта дэлхэйн, ород болон совет классигуудай зүжэгүүдые табижа, өөрын нюур шарайтай, зохёохы маяг хэлбэритэй болоһоноо үни хада харуулаа һэмнай. Монголой Арадай Республикада, Хальмаг болон Москвада зүжэгүүдээ харуулжа, эрхим һайнаар сэгнэгдээ һэн. Ленинградта болоһон үндэһэн драматургиин бүхэроссин хоёрдохи фестивальда манайхид «Улаахан пулаадтай уляангирхамни» гэжэ зүжэг табяад, эрхим һайн сэгнэлтэ абаа һэн.

Уран зурагай талаар баясамаар юумэн хэгдэнэ. Москвагай Третьяковска галерейдэ, Бахрушинай нэрэмжэтэ театральна искусствын Гүрэнэй музейдэ Ц. Сампиловай, А. Тиминэй зурагууд табигданхай, хүнүүдэй анхарал татажа байдаг. Гадна бэлигтэй зураашадай, жэшээнь, А. Сахаровская, Г. Москалёв, Е. Неволина, П. Намсараев, Г. Васильев, С. Ринчино болон бусадай бүтээлнүүд выставкэнүүдтэ табигдажа, эрхим сэгнэлтэдэ хүртэнэ.

Иимэ ехэ амжалта хайшан гэжэ, яажа туйлагдааб?

Гансал Коммунис партиин. Совет засагай аша туһаар үндэһэн буряад искусствамнай хүгжэн һалбараа. Социальна хүгжэлтын, аха дүү совет арадуудай хани нүхэсэлэй һайн һайхан нүлөөн яахын аргагүй бии гээшэ. Тэрэшэлэн ород классическа болон совет искусствын һайн талые халан абажа, СССР-эй арадуудай искусство, литературын хүгжэлтын дүй, дүршэлһөө хүртэлсэн хүгжөө ха юм.

Шухалань гэхэдэ, ород уран зохёолой нүлөөн ехэ гээшэ. Нүлөөлэншьегүй яахаб даа. Дэлхэйдэ суурхуулһан зохёолнуудые бэшэһэн ород классигууд бүхы сэдьхэлээрээ һайн һайхан тээшэ эрмэлзэһэн, хүдэлмэришэн зондо зол жаргал, эрхэ сүлөө заяахын түлөөдэ, олон яһата арадуудай хоорондо хани нүхэсэл байгуулхын түлөөдэ бэшэдэг байгаа бшуу. Ушар иимэһээ ород литература бүхы арадуудай һанал бодолые нэгэдхүүлһэн удхатай болоно.

Дэлхэйн классигуудай номуудые уһан буряадаар уншажа баясахаһаа гадна, эдэ бүхы баялигтай ород хэлэнэй ашаар танилсанабди. Ород хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн буряад зохёолшодой номууд украин, литва, грузин, казах, киргиз, татар болон бусад арадуудай хэлэндэ оршуулагдаад, бүришье олоор тарана ха юм. Тиигээд ерэхэлээрээ, аха дүү совет арадуудай искусство, уран зохёол бэе бэедээ нүлөөлжэ, һайн һайхан талыень халан абалсана гээшэ.

Һонирхолтойнь юуб гэхэдэ, ород гү, али ондоо яһатанай түлөөлэгшэд буряад арадай ажабайдалые зураглаһан гэхэ гү, али манай Буряадта эрид сэхэ хабаатай бүтээлнүүдые зохёодог. Зохёол оршуулгын, хүгжэм нарижуулгын, хатар наада табилгын, уран зураг бэшэлгын талаар хани харилсаатай байжа, бэе бэеынгээ дүй дүршэлдэ һуралсана ха юм. Буряад искусствын мэдээжэ ажал ябуулагшад ороной түб хотонуудта һургуули хэжэ, тэндэ абаһан мэргэжэлээ тон шадамараар хэрэглэжэ, эрхим һайн зүжэгүүдые табиһан байха. Москвагай Луначарскиин нэрэмжэтэ театральна искусствын институт анха түрүүн М. Шамбуева, Г. Цыденжапов хоёр дүүргээд, үндэһэн театр байгуулха хэрэгтэ нилээд ехэ юумэ хэһэн байна. Һүүлээрнь Б. Аюшин, Ф. Сахиров болон бусад артистнар Москва, Ленинградай дээдэ һургуулинуудые дүүргэжэ, буряад искусствын хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулһан, оруулнашье. Дэлхэйн, ород ба совет драматургиин дээжэһээ хүртэлсэжэ, элитэ ехэ ражиссёрнуудай бэлиг шадабариие халан абалсажа, эдэ бүгэдэнөө ажал хүдэлмэридөө тон наринаар, зүбөөр хэрэглэжэ байһаар ха юм. Тиигээд ерэхэлээрээ, элитэ драматургнууд Н. Гоголь, А. Островский, А. Горький, режиссёрнууд Щепкин, Станиславский гэгшэдэй нүлөө яахын аргагүй бии ха юм. Тиигэбэшье национальна маяг хэлбэринь алдагданагүй, бүри удхатай болгон хүгжөөгдэнэ гээшэ.

Жэшээнь, буряад драмын театр мэдээжэ совет драматургнууд А. Корнейчук, Ю. Яновский, Я. Галан, М. Зарудный, А. Макаенок, М. Карим, Ч. Айтматов, Г. Мухтаров болон бусадай зүжэгүүдые буряадшалжа табяад, магтаал һайшаалда хүртөө бэлэй. Эдэ драматургнууд олон яһанай түлөөлэгшэд гээшэ. Тиимэһээ олон арадуудай искусствын нүлөөн оролсожо, репертуараа баяжуулха, бүришье удхатай болгохо хэрэгтэнь туһална бшуу.

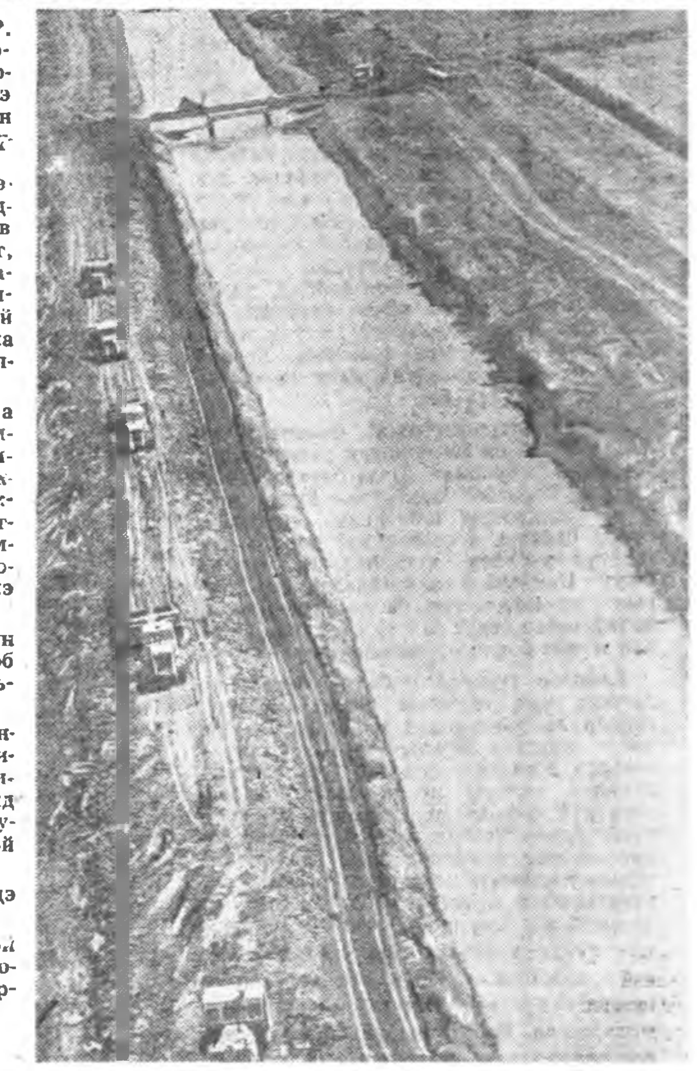
Буряадай оперо ба баледэй театрай сценэ дээрэ композиторнууд Яруллинай «Шурале», Хачатуряанай «Гаянэ» гэжэ баледүүд табигдажа, үндэһэн буряад баледэй хүгжэхэ хэрэгтэ аша туһатайгаар нүлөөлһэн байна.

Аха дүү совет арадуудай искусство, литературын бэе бэедээ аша нүлөөтэйгөөр хүгжэхэ хэрэгтэ творческо уулзалганууд туһатай байдаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай эндэ монгол болон латыш уран зохёолой, ород искусствын долоон хоног, РСФСР-эй уран зохёолшодой холбооной секретариадай нүүдэл хоёр, РСФСР-эй композиторнуудай холбооной секретариадай нүүдэл нэгэ заседани боложо, бэе бэеынгээ ажал хэрэгүүдтэй танилсаха, шухала асуудалнуудые шиидхэхэ талаар һайн юумэн хэгдээ һэн. Гадна Ленин багшын зуун наһанай алдарта ойдо зорюулагдажа, манай Улаан-Үдэдэ болоһон «Совет Алас-Дурна хизаар» гэжэ уран зурагай зональна выставкэ мүн баһа ехэ удха шанартай.

Бэе бэедээ ябалсажа, дүй дүршэлдөө һуралсаха гээшэ имагтал аха дүүгэй хани нүхэсэл болоно ха юм. Удхаараа социалис, маяг түхэлөөрөө национальна искусствын хүгжэлтэ эгээл эндэһээ эхи үндэһэтэй гээшэ. Тиихэдэ манай үндэһэн буряад искусство, литература энэ нангин хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулна ха юм.

В. НАЙДАКОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ПРИМОРИИН ХИЗААР. Бүхэсоюзна эршэтэ комсомольско барилга — Приморийн барайгарай инженернэ системэдэ таба мянга гаран залуу мелиораторнууд хүдэлнэ.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй туршада «Примводстрой» трестын коллектив 3.600 гектар уһалагдадаг, 2.800 гектар хатаагдаһан газар ашаглалгада үгэхэ, «Сиваковская» гэжэ бүлүүрэй станци, бариха, Сиваковска ажахы хоорондын канал малтаха түсэбтэй юм.

Приханкайска талада «Примстрой» трестын комсомол-залуушуулай Черниговско управлениин коллектив ажаллана. Тус коллектив дамжуулгын Улаан тугта, ВЛКСМ-эй ЦК-гай, комсомолой Приморско крайкомой вымпелдэ нэгэнтэ бэшэ хүртэһэн байна.

Канал малталгын холын участогуудта почто, элдэб ашаан вертолёдуудаар эльгээгдэдэг.

Сиваковска бүлүүрэй станциин барилга дээрэ Владивостогой медицинскэ институдай студентнүүдэй отряд ажалладаг юм. Дээрэхи зураг дээрэ студентнүүдэй амаржа байхые харанат.

Хоёрдохи зураг дээрэ эндэ малтагдаһан каналнууд.

Халаанда хүдэлхэ ёһотой экскаваторщигуудые вертолёдоор асаржа ябана. (Гурбадахи зураг).

ТАСС-ай фотохронико.

Номой таг

БУРЯАД ОРОНОЙ ХҮГЖЭЛТЭ ТУХАЙ

Буряадаймнгаа АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярай һайндэрые ашаг тэмдэглэбэбди.

Табин жэл гээшэмнай түүхэдэ ехэшье бэшэхэн хугасаа ха даа. Зүгөөр үнгэрһэн табин жэл соо түрэл республикымнай хэһэн алхамууд гайхамаар, баясамаар.

Мүнөө манай урда нэгэ ном дэлгээтэй хэбтэнэ. Нэрэнь — «Буряадай АССР. Тоо, баримтанууд». Буряадай статистическэ управлени түрэл республикынгаа 50 жэлэй ойдо зорюулжа, энэ ном гаргуулаа.

Табин жэл... Агуу Октябриин хубисхалай урда тээ хэнтэ России статистикын мэдээсэл соо Буряад орон тухай юун гэжэ хэлэгдэдэг байгааб? «Промышленность» гэһэн хүсэнэгтэнь зурлаа табигдадаг байгаа. Харин мүнөө...

Буряад оромнай индустриальна республика боложо байна. 1923 онойхитой жэшэхэдэ, түрэл Буряадаймнай промышленностиин гаргадаг бүхы продукциин хэмжээн 88 процентээр ургаһан байна бшуу. Тиихэдэ 1923 ондо электрын элшэ хүсэн гэжэ ойлгосо манай нютагта үгы байгаа. Харин мүнөө электрын элшэ хүсэнэй хэмжээн аяар 200 процентээр дээшэлһэн байна. Табин жэлэй туршада илангаяа үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые («А» бүлэг) гаргалга айхабтар ехээр дээшэлээ.

Манай республикада бүтээгдэһэн орёо оньһон приборнууд хариин олохон гүрэнүүдтэ эльгээгдэнэ. Улаан-Үдэ хотодо хэгдэһэн самолёдууд Африка, Азиин тэнгэриеэр ниидэнэ. ЛВРЗ-гэйхидэй уран гарта хүдэлмэришэдэй заһабарилһан, бүтээһэн «сахилгаан хүлэгүүд» манай оронoймнай шэрэм харгынуудаар шэнхинэлдэнэ.

Буряадаймнай АССР тухай ёһоор мэдэхэгүй хүнтэй Рига хотодо 1968 оной намар уулзаа һэм.

—Байгал далай тухайтнайшье дуулааб. Харин промышленность, хүдөө ажахы хүгжэтнай бии юм гү? — гэжэ тэрэнэй асуухада, минии сухал хүрэн алдаа һэн.

Вольфрам, молибденэй комбинат, ЛВРЗ, авиазавод, сэмбын фабрика гэхэ мэтэ томо предприятинуудаа тооложо эхилхэдэм, тэрэ хүн — загаһа баридаг траулерай моторист Лукис нюдэеэ ехэ болгон, амаяа ангайн, намайе шагнаа бэлэй.

«Техническэ дэбжэлтэ» гэһэн бүлэг эгээл түрүүшынхиеэ энэ ном соо оруулагдаба. Зүб даа. Эрдэм, техникын туйлалтануудые шадамараар, бэрхээр хэрэглэжэ, нийтын үйлэдбэриие ашагтайгаар дээшэлүүлхэ тухай КПСС-эй XXIV съезд дээрэ хэлэгдэһэн юм.

Һанаад үзыт. Оньһожоруулагдаһан, автомат, түгэс техникээр зэбсэгжэһэн, хангагдаһан участок, цехэй тоо, 1971 оной июлиин 1-нэй мэдээгээр, республика дотор аяар 106 хүрэтэр ургаһан байна. Тиихэдэ Буряад ороноймнай промышленна предприятинуудта, 1972 оной январиин нэгэнэй мэдээгээр, лаборатори, ухаалан зохёогшодой, туршалгын эмхи зургаануудай тоо аяар 117 болонхой.

Хүдөө ажахы... Революциин урда тээ энэ һалбариин ямар гээгдэнги байһан тухай уншагшад тон һайн мэдэнэ ёһотой. «Үмсын ажахыһаа — хамтын ажахыда», «Модон анзаһанһаа — булад хүлэг хүрэтэр» гэһэн үгэнүүд эндэ ехэ таараха. Хүдөө ажахымнай мүнөө түгэс баян техникэтэй. 1925 он болотор республика доторнай нэгэшье трактор үгы байгаа. Харин 1973 оной мэдээгээр болоходо, Буряад орондомнай 8.836 трактор бии. Тиихэдэ комбайнуудай тоо 19.870 болотороо нэмэһэн байна бшуу.

Буряадай АССР-эй хүдөө ажахыда жэлэй ажалай бүтээсэ 1972 ондо 1923 онойхидо орходоо 6,3 дахин дээшэлээ. Тиихэдэ энэ хугасаада (50 жэлэй туршада) хүдөө ажахын бүхы продукци 4,2 дахин ехээр абтадаг болоо.

Омогорхомоор даа!

Дээдэ, дунда һургуулитай мэргэжэлтэд хүдөө ажахыдамнай ямар олон гээшэб! Дээдэ, дунда һургуулитай 68 мэргэжэлтэд 1923 ондо хүдөө ажахыдамнай хүдэлдэг байгаа. Харин 1970 оной ноябриин 16-най мэдээгээр, тэдэнэй тоо 2.990-дэ хүрэһэн байна бшуу.

Промышленна, хүдөө ажахын продукци гаргаха талаар манай республика хадаа Зүүн-Сибириин экономическа район дотор түрүү һууринуудай нэгые эзэлнэ бшуу.

Буряадай АССР-ые барилгын орон гэхэдэ алдуу болохогүй.

Эндэ олон тоо, баримтануудые дурдаһанай үлүү гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, манай хараһаар байтар, республикымнай ниислэл Улаан-Үдэ хото урган һалбарна ха юм. Гансахан Үдын урда бээдэ бодоһон шэнэ гэрнүүдые тоолохо болоо һаа, нилээд ехэ саг хэрэгтэй хаш. Завод, фабрикануудай шэнэ гэрнүүд, дээдэ һургуулинууд, больница, хүүгэдэй саад, кинотеатр, гостиницанууд манайда ямар олоор баригданаб! Хүдөө нютагуудай тосхон, һууринуудшье хото городой түхэл маягтай боложо байна. Аймагуудай түб тосхонуудай дүрбэ табан дабхар шулуун гэрнүүд баригдана. Мүнөөмнай зайн галаар хангагдаагүй нэгэшье һууриниие Буряад орон дотор олохогүйт.

Транспорт тухай хөөрэлдэе. Агуу Октябриин хубисхалай урда тээ, мүн 1920 — 1930-аад онуудта республикын холын нютагуудһаа Улаан-Үдэ (тиихэдэ Дээдэ Үдэ) хото хүрэтэр ерэхэ гээшэмнай хүшэршэг хэрэг байгаа. Харин мүнөө... Аймагай түб бүхэндэ самолёдууд буунa. Олохон тосхонуудта «АН-24» түхэлэй мүнөөнэй самолёдууд Улаан-Үдэһээ ниидэн ошоно. Тиихэдэ дулаахан, зөөлэхэн автобусууд хүдөө нютагуудаймнай харгынуудаар зуралзана. Республикымнай Кабанскын, Прибайкалиин, Загарайн, Улаан-Үдын, Сэлэнгын, Зэдын, Хяагтын аймагуудай газар дээгүүр түмэр харгы гарана.

Элүүрые хамгаалга. 1923 ондо республика доторнай арбан хоёрхон больница байһан. Тэрэ больницануудта оройдоол 270 хүн хэбтэжэ аргалуулдаг һэн. Харин мүнөө 1972 оной мэдээгээр, 142 больницада 9.962 хүн нэгэ мүһэн аргалуулхаар байна ха юм. 1923 ондо оройдоол нэгэ санатори манайда бии һэн. Мүнөөмнай республика дотор 12 санатори, амаралтын 16 гэр тоологдоно.

Манай врачнуудай эрдэм мэргэжэл, шадабари тухай гансал магтаалай үгэнүүдые хэлэмээр. Медицинын эрдэмэй доктор, кандидадуудшье урган гараа. Хилын саана ошожо, хариин гүрэнүүдэй хүн зониие эмшэлһэн врачнууд манайда бии.

Эрдэм гэгээрэлэй талаар республикымнай туйлалтанууд гайхамшаг. Революциин урда тээ хэгдэһэн хүн зоной тоо бүридхэлэй дүнгүүдые харахада, Забайкалиин областьдо, дүрбэ мянга буряадта нэгэ һургуули арай гэжэ хүртэдэг, 1.000 хүн соохоо 8 һурагша тоологдодог, Буряад орондо бүхы зонойнь 90 процент үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа. 1914—1915 онуудай һуралсалай жэлдэ Забайкалиин болон Эрхүүтэй губерниинүүдэй арадай һургуулинуудта оройдоол 604 буряад хүүгэд һурадаг һэн ха. Тэдэнэй дунда нэгэшье басаган байгаагүй.

Имагтал Агуусхэ Октябриин социалис революциин илаһан хойно эрдэм гэгээрэл манайда дэлгэрээ. 250 мянган һурагшадые һургажа, хүмүүжүүлжэ байдаг 180 буряад һургуули мүнөө тоологдоно.

Соёл культурын һалбаран хүгжэһые омогорхон дурдамаар. 1927 ондо республика доторнай оройдоол 73 клуб байһан. Харин 1972 оной мэдээгээр, 672 клуб манайда тоологдоно. Библиотекэнүүдэй тоо айхабтар ехээр дээшэлээ. Мүнөө 579 библиотекэ 4.351 мянган хэһэг ном, журналнуудые хүн зондоо уншуулна.

Искусство, уран зохёолой хүгжэлтэ тухай хөөрэхэ гэбэл, 1940, 1959 онуудта үнгэргэгдэһэн Буряадай АССР-эй искусство, литературын декаданууд, һаяхан, байгша оной май һара соо Москва, Свердловск хотонуудта болоһон үдэрнүүдые дурдамаар ха. Эдэ декаданууд, үдэрнүүд хадаа Буряадаймнай литература, искусствын ехэ хүгжэлтэ, удхаараа социалис, түхэл маягаараа үндэһэн яһанай соёл культуратай болоһыемнай эли тодоор гэршэлнэ.

Революциин урда тээ хэблэл гэхэ юумэ Буряад орондо байгаагүй. Харин мүнөө аймаг бүхэндэмнай газетэнүүд хэблэгдэн гарана. Тиихэдэ республиканска гурбан газетэ уншагшадай дунда тараагдана, «Байгал» журнал һонирхон уншагдана.

...Баатар алхамуудаар гаталагдаһан табин жэл! Алдарта замай табин жэл! «Буряадай АССР. Тоо, баримтанууд» гэжэ ном хадаа түрэл арадаймнай табин жэл соо хэһэн дорюун алхамуудые харуулна.

Коммунис партиин, Совет правительствын халуун анхаралай ашаар, аха дүү арадуудай туһаламжаар хүгжэнги түрүү, промышленностьтай, хүдөө ажахытай, үндэр соёл культуратай болоһон Буряадай АССР-эй гайхамшаг амжалтанууд хадаа ленинскэ национальна политикын илаһ мандаһанай эли тодо гэршэ болоно. Имагтал СССР орон дотор ажаһууһан арадуудай иимэ илалта, амжалта туйлажа, эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай замаар алхалдаг, алхалжа байһые дахин дахин бидэндэ ойлгуулна.

Совет арадуудай эбтэй эетэй бүлэ соо урагшаа дорюунаар алхалыш, Буряад оромнай!

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Россиин эгэшэ дүү республиканууд

„Розын“ маршрут

Холын хойто зүгэй томо «Комипромжилстрой» трестын диспетчерскдэ барилгын үедэ электронно-тоололгын машина «ударидадаг» болоо. Иимэ машинын ашаар автомобильна предприятиин 150 мянган түхэриг алмагдаа.

...Үглөөгүүр бүхэндэ трестын диспетчерскдэ барилгын бүхы эмхинүүдһээ захил ородог юм. Үглөөдэр хэды шэнээн бетон ба раствор хэрэгтэйб, хэды сагта абахаб гэжэ тэрээн соонь заагданхай байдаг. «Минск—32» гэһэн машина тэдэ захилнуудые үндэһэ болгон, транспортын ашаглагдаха гурим, бетон холидог бүхы узелнуудай хүдэлмэриин график зохёодог юм. Электронно-тоололгын машина жолоошодой салин тооложо гаргадаг, тиихэдээ урдынхидал адляар ганса тонно-километр хараада абадаггүй, харин самосвалнуудай ябаха графигые тон наринаар сахиха эрилтэ табидаг. Тиигэһэнэй ашаар автотранспортын зогсолго хороо, барилгашадай ажалай бүтээсэ дээшэлээ.

«Комипромжилстрой гэдэг информационно-тоололгын түбэй хүдэлмэришэд электронно-тоололгын машинада шэнэ даабари үгэдэг болоо. Тэрэнь «Роза» гээд нэрлэгдэнэ. Бүхы автотранспортаар ашаа зөөлгые тэрэ программа хүтэлбэрилхэ байна.

В. ЛЕБЕДЕВ.
(ТАСС-ай корр.).

Машина бүтээгшэдэй холбоо барисаан

Чебоксарын машина бүтээлгын завод «СТБ» түхэлэй челноггүй түрүүшын автомат станогуудые Чехословаки эльгээбэ. Эдэ агрегадуудынь бүд нэхэдэг хуушан станогуудһаа 2—3 дахин ехэ бүтээсэтэй юм. Иимэ станогуудаар элдэб янзын бүд нэхэжэ болохо байна.

Чебоксарын завод агрегадуудайнгаа олохон узел болон детальнуудые СЭВ-эй гэшүүн оронуудһаа абана. Тус завод бүтээсэ ехэтэй 300 гаран агрегадуудые өөрын ээлжээндэ мүнөө жэл Болгари, Венгри, Польшо, Чехословаки эльгээхэ юм.

В. ЖЕЛЕЗНОВ,
(ТАСС-ай корр.).
Чебоксары.

Тайгадахи лаборатори

СССР-эй Наукануудай академиин Карелиин филиалай лаборатори Петрозаводскһоо 50 километрэй зайда ой соо оршоно. Эндэхи орнитологууд, ботанигууд, биологууд, ой модо харууһалагшад залуу мододто химическэ аргаар «прополко» хэхэдэ туһалдаг арборицидуудай оршон тойронхи ургамал болон амитадта ямараар нүлөөлдэг байһыень шэнжэлнэ.

Мүнөө үедэ химическэ аргануудые хэрэглэнгүй байжа болохогүй. Ургамалнуудай хоротодтой тэмсэхын тула хэрэглэгдэдэг химикадууд ямар хойшолонтойб гэжэ мэдэхэ шухала... «ДДТ» гэжэ хорон бүхы оронуудта үргэнөөр хэрэглэгдэдэг байһан юм. Теэд энэ химикат бүхы амитадта аюултайгаар нүлөөлдэг гэжэ 25 жэлэй үнгэрһэн хойно элирүүлэгдээ.

— Шэнжэлгэмнай үшөө дүүрээгүй байна,—гэжэ Карелиин ой тайгые мэдэдэг эрдэмтэн М. А. Кузьмин хөөрэнэ. Залуу мододые авиациин туһаламжаар «угаадаг» ушар һайшаалтай хэрэг бэшэ байшоо. Химическэ «бороо» шубуудта, үрэ жэмэсүүдтэ м у у нүлөө үзүүлдэг байба. Тиимэһээ арборицидуудые «үбшэн» мододто сүршэхэдэ болохо. Тиимэ химикадуудһаа нэгэшье хоро хохидол ушархагүй.

Эрдэмтэдэй дурадхалые Карелиин АССР-эй Модоной ажахын министерство ажал ябуулгадаа хэрэглэжэ эхилээ.

Н. МИЛОВ,
(ТАСС-ай корр.).
Петрозаводск.

Үнинэй һургуулинуудай нэгэн

Грозныйн нефтяной институтта академик М. Д. Миллионщиковой нэрэ үгтэбэ. Энэ вуз граждан дайнай һүүлээр нээгдэһэн юм. Инженер-нефтьшэдые бэлдэхэ, орон доторхи эгээл түрүүшын дээдэ һургуули байгаа.

...1920-ёод оной үеэр нефтиин промышленностьда бэрхэ мэргэжэлтэд ехээр дуталдадаг байһан юм. Нефть шанаржуулгын заводуудта ажаллаһан наһажаал хүнүүд һаял һургуули дүүргэгшэдтэй сугтаа һурадаг байба. Эдэнэрэй һурахань хүшэр байгаа. Тиимэһээ бэрхэ студентнүүд нэмэлтэ хэшээлнүүдые үнгэргэдэг байба. Хожомынь дэлхэй дээрэ мэдээжэ эрдэмтэн болоһон Михаил Миллионщиков тэдэ студентнүүдэй дунда бии байһан юм.

Тус институт 50 гаран жэлэй туршада 15 мянган шахуу инженер—геолог, геофизик, технолог, механик болон барилгашадые бэлдээ. Институдта хүмүүжэһэн хүнүүдэй дунда 2 академик, эрдэмэй 22 доктор, Социалис Ажалай 4 Герой, Ленинскэ ба Гүрэнэй шангай 23 лауреат бии.

Мүнөө институдай долоон факультедтэ 7 мянган студент һурана.

Г. НАСОНОВ,
(ТАСС-ай корр.).

Үшөө нэгэ санатори

Кабардино-Балкариин ниислэлэй нэрэ абаһан үшөө нэгэ гоё, олон хүнэй амархa шэнэ санатори баригдажа дүүрэбэ. Энээгээр дүүрээгүй. Үшөө хэдэн курортын барилга хэгдэхэ, тэрэ тоодо эльгэ, бөөрын үбшэнүүдые тоти мэргэнээр тодорхойлон мэдэдэг радиозотопно лаборатори баригдаха.

1.000 хүнэй нэгэ доро хоолохо столово һаяхан ашаглалгада оруулагдаа. Эндэхи амаралтын байшангууд улам үргэдхэгдэхээр хараалагдана.

Кабардино-Балкариин курортнуудай шэнжэ түхэл жэлһээ жэлдэ хубилна. Кавказай хада уулын хаяагай сэбэр агаар, жабхалан гоё байгаали бүри һайхан гэхээр болоно.

«Нальчик» гэжэ санаторидо 150 мянга гаран хүн энэ жэлдэ амарха юм.

Э. МАЛЬБАКОВ,
(ТАСС-ай корр.).
Нальчик.

Уласхоорондын шэнжэлэл

Хорото үгэсэлгэ буруу һүрөө

Хорото үгэсэлгэ хэһэн бүлэг этэгээдүүд августын 20-до Лаосто гүрэнэй урбалта хэхэ гэһэн һэдэлгэ гаргаба. Үймөө татагшад хүршэ оршодог Таиландһаа Лаосой ниислэл хото Вьентьян руу шурган ороһон юм. Өөһэдынгөө ороной бата нэгэдэлтэй байха, нейтралитет баримталха, эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ хэрэгтэ эсэргүүсэдэг байһан Лаосой сэрэгэй болон политическэ зарим ажал ябуулагшад Таиландда шэбээлэнхэй. Үгэсэһэн хорото этэгээдүүдые тушаалһаа бууһан генерал Тхао Ма толгойлһон байна. Энэ генерал урдань Лаосой агаарай сэрэгэй хүсэнүүдые командалдаг байһан, 1966 ондо Вьентьянда зэбсэгтэ үймөө эмхидхэхэ гэжэ һэдэһэн юм.

Орон дотор амгалан байдал тогтоохо, национальна эблэрэлгэ туйлаха тухай энэ жэлэй февралиин 21-дэ баталагдаһан хэлсээндэ дурагүй Лаосой эгээл баруунай тала баримталдаг хүсэнүүд бидэнние дэмжэхэ байха гэжэ энэ хорото үгэсөөндэ хабаадагшад найдаһан байгаа. У. Сананиконе гэгшын толгойлдог мэдээжэ хархис бүлэглэлтэй эдэ үймөө татагшад нэгэн хамта ябуулганууда эрхилдэг байгаа гэжэ Лаосой патриотическа фронт (ПФЛ) мэдүүлээ. Лаосто эб найрамдалай бэхижээд байбал, удаан үргэлжэлһэн дайнай болон национальна талаараа можо болоһоной эсэстэ ээлһэн байра байдалнай һуларжа болохо гэжэ энэ бүлэглэлэйхид яаха аргагүйгөөр айдаг байха юм.

Лаосой патриотическа фронтын түлөөлэгшэдэй ба Вьентьянай захиргаанай хоорондо февралиин 21-дэ баталагдаһан хэлсээе бодотоор бэелүүлхэ тухай зүбшэн хэлсэлгын шиидхэхы шатадаа ороод байхада үгэсэһэн эдэ хорото этэгээдүүд урбалта хэхэ һэдэлгэ гаргаа бшуу. Национальна нэгэдэлэй саг зуурын правительство ба консультативна политическэ совет байгуулха тухай асуудал мүнөө бодотоор тобойжо гаранхай.

Гэбэшье гүрэнэй урбалта хэхые һэдэгшэд, мүн тэдэнние тухирагшад хүсэдөөр лэ гансаардан мухардашоо. Тэдэнэр имагтал хуушан гурбан самолёт агаарта дэгдээжэ үрдеэ. Эдэ самолёдуудһаа тэдэнэр правительственна сэрэгүүдэй байрлаһан газарнуудта нэгэ хэды бомбо хаяһан, ойр зуурахана радиостанциие эзэлһэн байна. Хорото энэ үгэсөө хэгшэдые усадхахын тулада правительствын хүсэнүүдтэ оройдоол нэгэ хэдыхэн час хэрэгтэй болоо һэн. Хорото үгэсэлгэдэ хабаадалсаһан олонхи хүнүүд арестовалагдаа, харин үсөөхэн лэ этэгээдүүд Таиландын газар руу тэрьедэжэ ошоо. Вьентьяндахи байдал тэрэ бэеэрээ хуушан гуримдаа ороо.

Энэ хорото үгэсөөе түргөөр, амжалтатайгаар усадхаһандань Лаосой патриотическа фронтын Центральна Комитет үнэн сэдьхэлэй баяр баясхалан хүргөө. Лаосой арад зон, һүүлшын үйлэ хэрэгүүдэй харуулһанай ёһоор, орон доторoo амгалан байдал тогтоохо, национальна эблэрэлгэ туйлаха гэжэ үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ.

Англиин ажалшадай эрилтэ

Тред-юнионуудай Британиин конгрессэй толгойлогшод болон правительствын хоорондо августын 23-да Лондондо хэлсээнүүд болоо. Бүхэли үдэр үргэлжэлһэн энэ уулзалга дээрэ консерваторнуудай ябуулдаг экономическа политикын асуудалнууд хаража үзэгдөө.

Хэнэйшье мэдэһээр, Англиин экономико хүшэр хүндэ байдалда оронхой. Ажалша улад зоной һуудал байдалда үргэн ехэ доботолго хэһэнэй ашаар иимэ хүшэр хүндэ байдалые дабан гараха гэһэн һэдэлгэ премьер-министр Хидэй правительство гаргана. Үнгэрэгшэ жэлэй намарһаа эхилээд, ажалшадай салин хүлһые бага болгоо. Тиихэдээ үнэ сэнгэй айхабтар түргөөр ехэ болохо, үнын унаха ябадалые болюулхын тулалада мүртэй юумэ бодотоор хээгүй. Тусхайта тоо, баримтануудай ёһоор, консерваторнуудай зонхилжо байһан гурбан жэлэй турша соо эд бараанай үнэ сэн 30 шахуу процентээр дээшэлээ. Илангаяа эдеэ хоолой зүйлнүүд: хилээмэн — 27 процентээр, һүнэй зүйлнүүд ба үрэ жэмэс — 40 процентээр, мяхан — 52 процентээр үнэтэй болоо. Һүүлэй һаранuудта магазинуудта үнэ сэн илангаяа түргөөр собхорно. Иимэ политика томо капиталда аша туһатайгаар ябуулагдана. Тэрэнэй ашаг олзонь улам дээшэлнэ. Имагтал үнгэрэгшэ жэлэй турша соо 300 томо нэгэдэлнүүдэй сэбэр олзо дунда зэргээр 20 процентээр, харин зариманиуудайхин 40 процентээр дээшэлһэн байха юм. Экономистнуудай тооложо гаргаһанай ёһоор, энэ жэлдэ концерннүүд хэтэрхы ехэ ашаг олзо оруулха байна.

Мүнөөнэй экономическа бэрхэшээлнүүдэй гол шалтагаануудай нэгэниинь ниитэ дэлгүүртэ Англиин ороһон ябадал мүн болоно. Баруун Европын дэлгүүр дээрэ болодог үрдилдөөтэ хайрагамгүй тэмсэлэй үедэ Британиин монополинууд өөһэдынгөө байдал нэн түрүүн ажалшадые хохидуулһанай ашаар бэхижүүлхэ гэжэ оролдоно. Тусхайлан хэлэбэл, тэдэнэр промышленностиин зарим һалбаринуудые бага болгоно, ажалгүйдэлгые улам ехэ болгохо хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абана. Мүнөө 600 мянга гаран хүнүүд ажалгүй юм.

Ажалша Англи иимэ политикада эрид шанга харюу үгэнэ. Имагтал энэ жэлэй таба һарын турша соо Британиин аралнууд дээрэ 1200 шахуу забастовконууд болоо. Эдэ забастовконуудта 800 мянга үлүүтэй хүнүүд хабаадалсаа. Энэ тэмсэл улам эршэдэжэ байнхай. Монополинуудай аша туһада хэгдэдэг засагаархидай экономическа политикые үндэһөөрнь шэнэдхэн хаража үзэхын түлөө, забастовко хэхые хизаарладаг хүдэлмэришэдтэ эсэргүү хуулиие болюулхын түлөө ажалшад эрид шууд тэмсэнэ.

Ажалшадай түрилтэ дээрэ БКТ-гэй толгойлогшод Лондондо болоһон уулзалга дээрэ тодорхой эрилтэнүүдые табяа һэн. Теэд правительство экономическа политикаяа багаханааршье хубилгахаһаа арсаа, тиигэжэ эдэ хэлсээнүүд буруу һүрэһэн байна.

Асунсьондо болоһон мэхэ гохо

Парагвайн ниислэл хото Асунсьондо президентын тушаалда диктатор А. Стресснерые баталалгын хэтэрмэ ехэ ёһолол һаяшаг болобо. Энэ хадаа хорёод шахуу жэлэй туршада Парагвайн энэ хархис засаглагшын хэжэ байһан политическэ аашын ээлжээтэ шатань болоно. 1954 ондо зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша байһан Альфредо Стресснер сэрэгэй урбалта хэжэ, Америкын монополинуудай дэмжэлгэдэ түшэглэжэ, ороной президент Чавесые унагааһан байгаа. Засаг түрые гартаа абаад, тэрэ хадаа хоёр һара үнгэрһэн хойно «һунгалта» эмхидхээ һэн. Энэ һунгалтын эсэстэ «хуулита» президент болоһон юм.

Национальностяараа немец, үзэл бодолоороо фашист, хэдэг ажалаараа алуурша А. Стресснер болон тэрэнэй удамаршад Парагвайе полицейскэ гүрэн болгоо. Энэ гүрэн дотор багшанарта орходоо нюуса тагнуулшадынь олон, һургуулинуудта орходоо казарманууднь олон юм, эндэ шуһата алалсаан, ажалгүйдэлгэ, ядуу тулюур байдал, үбшэнгүүд, үзэг бэшэг мэдэхэгүй хэтэрмэ ябадал ехээр дэлгэрэнхэй. Гашуудама эдэ бүхы үрэ дүнгүүдэй талаар 2,5 миллион үлүүтэй хүн зонтой Урда Америкын энэ бишыхан гүрэн Америкэ түби дээрэ «түрүү» һууринуудай нэгые эзэлдэг.

Диктатор болон тэрэнэй удамаршад дээрмэдэхынь тула байгаалиин национальна баялигуудаа Америкын монополистнуудта үгэжэрхинхэй. Парагвайн 250 мянган дүрбэлжэн километр гэхэ гү, али бүхы газарайнь хахадһаа ехэ хуби США-гай концерннүүдэй мэдэлдэ байдаг.

Парагвайн хархис зонхилогшо түрүү үзэлтэй болон өөртэнь дурагүй хүсэнүүдтэ эсэргүү шуһата хэһээлтэ хэдэг байна. Харин Америкын томо баяшуул Стресснерые засаг түрэдэнь байлгахын тулада мүнгэ зөөри оройдоошье гамнадаггүй. Табан жэл болоод лэ Парагвайда президентын тушаалда Стресснерые ээлжээтэ болзорто дахин «һунгалгын» шоо үзэмэ үйлэ хэрэг мүнинхагдадаг. Тиигэжэ тэрэнэй засаг түрэ хуулита ёһоор һунгагдаа гэһэншүүгээр харуулхые оролдоно бшуу.

Хэрзэгы шэрүүн хэһээлтын хэгдэдэгшье һаань, хархис диктатурада эсэргүү Парагвайн патриодуудай тэмсэл огто замханагүй. Хархис засаг түрэдэ болон тэрэнние үмөөрэгшэдтэ эсэргүү тэмсэлые бүри эдэбхитэй болгохын тулада түрүү үзэлтэй организацинууд мүнөө үргэн ехэ фронт байгуулхые хүсэнэ.

О. ХАРЬКОВ,
Е. КОРЖЕВ,
А. КОЗЛОВ.
(ТАСС).

Универсиадын наадан дүүрээ

Бүхэдэлхэйн студентнүүдэй наадан дүүрэжэ, баяр ёһололой үдэшэ субботодо болоһон байна. Энэ үдэр баскетбол, волейболоор, дүрэ буляалдалгаар, тамаралгаар, уһа руу һүрэлгөөр, фехтованяар түгэсхэлэй наадан үнгэргэгдөө. Баскетболоор универсиадын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн түгэсхэлэй наадanda СССР-эй суглуулагдамал командын спортсменкэнүүд США-гай командатай тулалдаа. Эндэ манай ороной спортсменкэнүүд 82:44 гэһэн тоотойгоор шүүжэ гарахадаа, универсиадын алтан медальнуудаар шагнагдаа. Мүнгэн, бронзо медальнуудые США-гай, Урда-Корейн эхэнэрнүүдэй командануд абаа. Манай эрэшүүлэй команда США-гай спотрсменүүдтэ 67:75 гэһэн тоотойгоор шүүгдэжэ, мүнгэн медальчуудта хүртөө. Бронзо шагналда Бразилиин команда хүртэһэн байна.

Тамаралгаар үнгэргэгдэһэн наадanda Совет ороной түлөөлэгшэд дүрбэн рекорд тогтообо. Жэшээнь, Николай Панкин брассаар 200 метрэй зайе 2 минута 23,81 секунда соо гаталжа, Совет ороной шэнэ рекорд тогтооһон байна. Мүн эстафетэ дамжуулгаар үнгэргэгдэһэн тамаралгада Владимир Буре, Владимир Кривцов, Виктор Абоимов, Александр Самсонов гэгшэд 4 х 200 гэһэн зайе 7 минута 43,28 секунда соо гаталжа, оронойнгоо рекорд шэнэлбэ.

Наадaнай һүүлшын үдэр Москвагай Николай Панкин брассаар 100 метрэй зайда тамархадаа, 1.06.67 секунда соо гаталжа, универсиадын хоёрдохи алтан медальда хүртэбэ.

Дүрэ буляалдалгаар үнгэргэгдэһэн наадanda Совет ороной бүхэшүүл эрхим һайнаар барилдажа, зургаан алтан, нэгэ мүнгэн, хоёр бронзо медальнуудые абаба.

Волейболоор үнгэргэгдэһэн наадanda манай ороной эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй командануд шалгаржа, универсиадын алтан медальнуудаар шагнагдаба.

— Манай ороной эрэшүүлэй суглуулагдамал команда тон һайнаар наадаа. Олон үдэр үсэд шанга тулалдаанай болобошье һаа, ороной суглуулагдамал командын гэшүүд нэгэшье командада шүүгдэнгүй, универсиадын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ, — гэжэ ТАСС-ай корреспондентдэ СССР-эй габьяата мастер, СССР-эй габьяата тренер А. Н. Чинилин омогорхоно.

Кубын, Урда-Корейн спортсменүүд мүнгэн, бронзо медальнуудта хүртэбэ.

Эхэнэрнүүдэй дунда түгэсхэлэй наадaнай үнгэргэгдэхэдэ, СССР-эй, Болгариин спортсменкэнүүд тулалдахаар талмай дээрэ гаража ерэбэ. Эндэ манай ороной спортсменкэнүүд эрхимээр наадажа, уулзалгаяа 3:0 гэһэн тоотойгоор түгэсхэжэ, алтан медальнуудта хүртэһэн байна. Болгари, Бразилиин командануд мүнгэн, бронзо медальнуудта хүртэбэ.

Уһа руу һүрэлгөөр үнгэргэгдэһэн наадanda Минскын Николай Михалин Алма-Атын Александр Гендриксон хоёрой дунда шанга тулалдаан болоо. Һүүлшын һүрэлгын болоходо, Михалин солбон бэрхээр, зүрхэтэйгөөр һүрэжэ, дүн хамтадань 553,08 баллтайгаар түрүү һуури эзэлбэ.

— Манай командын гэшүүд универсиадын наадanda бэлдэжэ эхилһээр үнинэй юм һэн. Мүнөө абтаһан гурбан алтан медаль бултаниие емнай баясуулна. Һаяар Белградта үнгэргэгдэхэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөндэ манай ороной суглуулагдамал командын гэшүүд үшөө һайнаар бэлдэхэ зорилго урдаа табинабди, — гэжэ Совет ороной суглуулагдамал командын ахалагша тренер Г. Буров пресс-конференци дээрэ мэдүүлээ.

* * *

Августын 25-най үдэшэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ түбэй стадион дээрэ бүхэдэлхэйн студентнүүдэй зунай наадaнай дүүрэһэндэ зорюулагдаһан баяр ёһолол болоо. Тэрээн дээрэ 71 ороной 4.000-һаа дээшэ спортсменүүд, универсиадын хүндэтэ айлшад хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: универсиадын наадануудта илагшад Валентина Никонова (I һуури), Валентина Бурочкина (II һуури), Елена Белова (III һуури) — фехтовани; Ольга Корбут — гимнастика, Михаил Барибан — гурбалжан һүрэлгэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Хилын саанаһаа

телефон-телеграф-радио

НЬЮ-ЙОРК

Америкын студентнүүд һайшаана

ТАСС

США-да КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй ошожо ерэһэнэй дүнгүүдые Америкын университедүүдэй диилэнхи олонхи студентнүүд һайшаана — иимэ үрэ дүн Ньюарк (Нью-Джерси штат) городто гарадаг «Стар Леджер» газетын 30 университедүүдтэ үнгэргэһэн асуулта үгэбэ. Л. И. Брежнев бидэндэ тон ехэ нүлөө үзүүлээ гэжэ асуугдаһан студентнүүдэй 97 процентнь мэдүүлээ.

БУЭНОС-АЙРЕС

Аргентинын коммунистнуудай съезд дүүрэбэ

ТАСС

Аргентинын Коммунис партиин XIV съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Тэрээндэ хабаадагшад орон доторхи политическэ оршон байдал ба мүнөө сагта партиин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай зүбшэн хэлсээ.

Съезд партиин ЦК-гай шэнэ гэшүүдые һунгаба. Аргентинын Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретаряар Херонимо Арнедо Альварес дахин һунгагдаа.

ПАРИЖ

Грециин Компартиин ЦК-гай Политбюрогой мэдүүлгэ

ТАСС

Политическэ хаагдагшадые сэрэгэй диктатурын сүлөөлһэн ушар — грек арадай нэгэдэл болон тэмсэлэй ашаар туйлагдаһан ехэ илалта мүн. Эдэнь һүүлэй үедэ илангаяа эли тодоор бэелэн харагдаһан байна, — гэжэ «Голос правды» гэдэг радиостанциин дамжуулһан, Грециин коммунис партиин ЦК-гай Политбюрогой мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Грециин сэрэгэй хунтын засаг гол удхаяа бэшэ, харин формоёо хубилгаа, арад зондо харша диктатура зандаа үлэнхэй гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Нилээд олон коммунистнууд ба патриодууд (тэдэнэй дунда КПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Г. Фаракос бии) түрмэ шоронгуудта тамалагдажа байһаар. Эхэ ороноо орхижо гараха баатай болоһон олон мянган грегүүд амнистида хүртөөгүй байна, — гэжэ Грециин Компарциин ЦК-гай Политбюро мэдүүлнэ.

Бодото демократиин түлөө тэмсэл шэнэ шатадаа оробо. Энэмнай урдынхиһаа дутуугүй хүндэ байха. Тиигэбэшье, эндэхи арад зон тэмсэлэй үедэ туйлагдаһан шэнэ арга боломжонуудтай.

Политическэ хэрэгээр түрмэдэ хаагдаһан зандаа үлэһэн бүхы хүнүүдые сүлөөлхэ, хунтын гаргаһан, демократида харша хуулинуудые болюулха, политическэ шалтагаанаар ондоо тээшээ ошохо баатай болоһон хүнүүдэй Эхэ орондоо һаадгүй бусаха эрхэ олгохо, тэрэшэлэн бүхы демократическа партинуудай, профсоюзуудай арадай бусад эмхинүүдэй бүрин сүлөө, хэблэлэй сүлөө хангаха эрилтэ табихыень грек арадые Политбюро уряална.

ВАШИНГТОН

Министрэй һанамжа

ТАСС

Хилын саанахи сэрэгэйнгээ баазануудай тоо горитойгоор хороохые пентагон түсэблэнэгүй, — гэжэ США-гай сэрэгэй министр Г. Кэллауэй мэдүүлбэ. Сэрэгшэдые, сэрэгэй баазануудай тооe хороохо бэлэдхэл обороны министерствэдэ хэгдэжэ байһан хэбэртэй мэдээсэлнүүдэй Америкын хэблэлдэ тунхаглагдаһанай һүүлээр министрэй энэ мэдүүлгэ [...] хаглагдаа. Тиимэ хороо[...] хэхэ эрилтэнүүд һүү[...] үедэ США-гай конгресс [...] рэ ходо табигдадаг бол[...] хой. Гэхэ зуура, Г. Кэл[...] уэйн мэдүүлһэнэй ёһоор [...] рэгшэдэй тооe хороо[...] гөөр, бага сагын зарим [...] занууд лэ хаагдажа ма[...] юм ха.

ПРАГА

ПЕКИНЭЙ ХАРША ПОЛИТИКА

ТАСС

«Хитадай гадаадын политика» гэһэн статья дотороо «Трибуна» гэдэг недели бүриин газетэ иигэжэ бэшэнэ: Хитадтахи илалтата революци, 1949 ондо КНР-эй бии болоһон ушар СССР-эй ба бусад социалис оронуудай интернациональна үнэн сэхэ туһаламжатайнь сэхэ холбоотой юм. КНР-тэ социализмын байгуулагдажа эхилһэн түрүүшын жэлнүүдэй амжалта түбхын түрүүндэ Советскэ Союзай экономическа түгэс туһаламжын ашаар туйлагдаһан байха. Гэхэ зуура, Хитадай мүнөөнэй хүтэлбэриин национализм ба дээрэнхы шовинизм ямар юумэндэ хүргөөб гэхэдэ, КНР-ые эмхидхэн байгуулха, экономикынь үндэһэ һуури бии болгохо хэрэгтэ Советскэ Союзай дүүргэһэн үүргые Пекин бүрин буруушаадаг болонхой. Совет орондо харша политика Хитадай гадаадын политикынь генеральна лини болгогдоод, тэрэнэй үндэһөөр Советскэ Союзай гадаадын политик[...] эсэргүү ябуулганууд хэг[...]нэ. Энэнь империализм[...] стратегүүдэй хорото һэд[...]гэнүүдтэ туһа хүргэнэ. Ю[...]дэб гэхэдэ, империализ[...] эсэргүү тэмсэл һуларуу[...] зорилготой байна бшуу.

Пекинэй удамаршад ООН[...] дошье тиимэл политика [...]римтална.

Энэ эмхидэ КНР-эй [...]лита эрхэнүүдээ эдлэх[...] түлөө имагтал социа[...] оронуудай, түбхын түрүү[...] Советскэ Союзай анхан[...] хойшо тэмсэдэг байн[...] һээнь, «хүйтэн дайнай» [...]лэг үедэ дуулдаагүй үгэн[...]дые, Совет орондо хар[...] үгэнүүдые Хитадай деле[...]ци ООН-ой суглаануд д[...]рэ хэрэглэнэ.

Танай «ударидагшад, ха[...]гаалагшад» гээшэбди г[...] «гурбадахи дэлхэйн» ор[...]нуудта мэдэрүүлхэ гээд П[...]кинэй удамаршад али бол[...]хоор оролдоно, тэдэ орон[...]дай аха захань» гээшэб[...] гэжэ өөһэдыгөө тоолуул[...] һэдэлгэ гаргана. Гэхэ зуур[...] хүгжэжэ байгаа оронууд[...] аша туһада шухала асу[...]далнуудаар ООН-до дуута[...] үгэлгын болоходонь, Порт[...]галиин ба ЮАР-ай зэбү[...]хэлтэ колонизаторнууд[...] хушуу холбон хашхарал[...]даг байна.

Тиимэ болохолоороо, Пекинэй гадаадын политика на[...]ционализмые, дээрэнхы ш[...]винизмые. Совет орон[...] харша ябуулгануудые ха[...] хаанагүй үндэһэ болгон ба[...]римталдаг байһаниинь эл[...] харагдана.

НЬЮ-ЙОРК

„Скайлэбэй" ниидэлгэ

ТАСС

«Скайлэб» гэдэг замбуулинай станци ниидэжэ үргэлжэлһөөр. Космонавтнууд Лусма ба Гэрриот августын 24-нэй үдэшэ станци сооһоо замбуулинай дайда худар гараһан байна. Программын ёһоор, астрономическа приборнууд доторхи плёнконуудтай касседүүдые һэлгэхэ ёһотой байба.

Станциин газаа тээ хэгдэхэ хүдэлмэри 4 час 31 минутын туршада үргэлжэлөө. Лусма программаяа дүүргэһэнэй һүүлээр Дэлхэйн албануудта иигэжэ шоглон мэдүүлээ: «Бусаха дуран хүрэхээ болёод байнал, замбуулинай дайдада гаража хэхэ ямар нэгэн ондоо хүдэлмэри үгы юм аа гү?» Замбуулинда гараад ябаха үедөө элдэб үзэгдэлнүүдые, тусхайлан хэлэбэл, Урда Америкые, Андануудые хаража, ехээр һонирхоһон байгаа ха.

Ниидэлгэ ударидагшадай нэгэн Лусмын ба Гэрриотын гаралгые «угаа амжалтатай туршалга» гэжэ нэрлээ.

ХАРЬКОВ хото. Дзержинскиин нэрэмжэтэ талмай.

ТАСС-ай фотохронико.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

19.00 — Дамжуулгын программа. 10.05 — Теленорама. 19.25 — Уран зохёолой дамжуулга 19.55 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 20.15 — «На полевом стане» гэһэн дамжуулга. 20.45 «Майор Вихрь» — телевизионно уран һайханай фильм. (2-дохи, 3-дахи сери).

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республикадамнай үүлэтэйшэг байха. Урда аймагуудаар багаханаар аадарлаха. Зүүн-хойноһоо секундын 5—9 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 20—24 градус дулаан байха. Байгал шадар — 14—18, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 7—9, үдэртөө 22—24 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Августын 29-30-да үүлэтэйшэг байха. Августын 30-да багаханаар бороо орохо. Температура һүниндөө 5—10, хойто аймагуудаар 0—5, үдэртөө 19—24, Байгал шадар ба хойто аймагуудаар 14—19 градус дулаан байха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

«БУРЯАД ҮНЭН» □ 1973 ондо августын 28 □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-01574. Заказ № 00[...]